

Hind 30 marka

ROMAN

No

12

SISU:

- H. Courths-Mahler: Laane laul.
Josip Kozarici: Kolm päewa poja juures.
Li-Tai-Pe: Punane roos.
Manuel Oliveira: Üksi.
Björnstjerne-Björnson: Isa.
Helene de Zuylen de Nyevelt: Daphne.
Persia legend: Mesifane.
Henrik Sienkiewicz: Organist.
Wilhelm Lobsien: Saare õpetaja.

TALLINN 1922
KIRJASTYS ARENG

Pildileht „Odamees“

„ODAMEHE“ ilmumine kindlustet rohkem, kui ühelgi muul, senni Saksamaal ilmuval Eesti ajakirjal. „ODAMEES“ ilmub järjekindlalt iga kuu 1-sel ja saadetakse üle kodumaa igale poole laiali. „ODAMEES“ ilmub hääl paberil. Laialine ja mitmekülgne, suurem kui ühelgi teisel Eesti ajakirjal senni olnud, kaastöölise ringkond laseb aimata „ODAMEHE“ tusedust, mitmekülgset ja huvitavust. Olgu siin nimetat järgmised kaastöölised:

Arthur Adson, August Alle, Peet Aren, Adam Bachmann, Edgar Eisenschmidt, August Gailit, Arnold Hasselblatt, Anton Jürgenstein, Rasmus Kangru-Pool, Karl Kirp, August Kitzberg, Albert Kivikas, Hans Kruus, Voldemar Koch, Aleksander Kruusberg, Alfred Koort, Karl Kornel, Jaan Kärner, Harry Mora, Oskar Luts, Gustav Matto, Rudolf Paris, Karl Rumor, Johannes Semper, Henrik Sepp, Anton Starkopf, Gustav Tammer, Aleksander Tassa, Marie Under, Ado Vabbe, Arnold Michelson, Henrik Visnapuu ja teised.

Juba käesolevast numbrist pääle algab järgnevat ilmumist Albert Kivikase uus romaan „RISTIMINE TULEGA“, mis kujutab Eesti vabadussõja juhtumusi ja elamusi lõunafrondil.

„ODAMEES“ avaldab igas numbris rikkalikult fotograafilisi ülesvõtteid, joonistusi, illustratsioone tekstide juure, reproduktsioone, meie parematelt kunstnikkudelt, toob hulka pilte kodu- ja väljamaa päevasündmustest, linnadest, maa-kohtadest, kodumaa ordu ja Rootsi aegadest minevikust kunni tänapäevani, tähtsamatest tegelastest igal alal, kodumaa maastikkudest ja ehitustest, väljamaa tehnika imedest ja edusammudest jne.

Et „ODAMEES“ kiirelt päevasündmustele reageerida saaks, seks on astut kontakti kodumaa paremate päevapiltnikkudega. Esialgu on mobiliseerit järgmised fotograafid: Tallinnas — Akel ja Vannas; Tartus — Auksmann, Markus ja Lomp; Viljandis — Riet; Kuressaares — Puhgon. Teiste linnade fotograafidega on läbirääkimised käimas. Pääle nende on „ODAMEHEL“ oma päevapiltnik, kes mööda kodumaad ringi rändab ja agaralt tegutseb.

Klisheede vahetamises on „ODAMEES“ lepinguid sõlminud suuremate Berliini pildilehtedega. Varsti ilmub osa klisheid, mis esimeses numbris trükit, Saksamaa pildilehes nagu: „Woche“, „Berliner Illustrierte Zeitung“ ja die „Die Grosse Berliner Illustrierte“ Sellega on „ODAMEES“ ka propagandaks Eestile väljamaal.

Mis aga pääasi, on see, et

„Odamees“ on rahvalik ajakiri.

„ODAMEES“ on määrat kõigile. Sääljures pole aga „ODAMEES“ kaugeltki labane. Teisest küljest pole ta aga ka määrat ainult mõnele üksikule kirjandusharrastajale. „ODAMEES“ on soliid laiade hulkade ajakiri: Ta sisu on huvitav, elav, värsk ja lõöv!

Välimuse poolst ei saa „ODAMEHEGA“ võistelda ükski eestikeelne ajakiri, sest „ODAMEEST“ trükitakse Berliinis, kus trükivõimalused ajakirja korrekste välimuse alal imet lasevad teha. „ODAMEHEGA“ ei saa võistelda ka ükski senni Saksamaal ilmunud Eesti ajakiri. Et „ODAMEEST“ suurel arvul trükitakse (juba esimest numbrit 10.000 eks.), siis on „ODAMEHE“ hind võrdlemisi odav ja kättesaadav kõigile,

sellepärast on kuulutustel „Odamehes“ suur mõju.

Soovi korral võime mitmevärviliste ilustustega kuulutusi avaldada ja võtame ka tellimisi reklaamplakaatide peale vastu.

Kuulutus „Odamehesse“ palume anda Tallinnas, „Odamehe“ kontori, V. Pärnu maant. 19, kõnetr. 2-81; Tartus, „Odamehe“ pää-ärisse, Promenaad 7-a, kõnetr. 67; Rakweres, Sarapi raamatukpl., Pikk tän. 11. „Odamehe“ kuulutuste korjajad palume lahkesti vastu võtta, sest kuulutamine „Odamehes“ tasub end mitmekordselt.

„MEIE MAA“

ilmub Kuressaares kaks korda nädalas ja on
kõige loetavam leht Saartel.

„MEIE MAA“ siht on radikaal-rahwameelne, uuenduste poolehoidja.
„MEIE MAA“ toob asjalikke juhtkirje, rohkesti sõnumeid saartelt.
Ka Tartus, Tallinnas ja mujal mannermaal oma kirjasaatjad. Kodu-
ja väljamaa elu leiab tarwilist tähelpanu. Jooneall ilmuwad teadus-
lised tööd, jutud, luuletused, wested.

»Meie Maa's« ilmunud kuulutustel on suur mõju.
«Meie Maa» tellimishind — postiga 24 mrk. kuus.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid wabariigis.

Aadress kõiksugu saadetustele: „Meie Maa“ — Kuressaares.

SIIT LAHTILÕIGATA

H. LEOKE'se kirjastusäri, Wiljandis.

Tellin allpool ülesantud hinnaalandusega, postikaudu kätte-
saatmisega ja ilma saatekulude juurearwamata, järgmised raa-
matud, igast 1 eksemplar.

(Mittesoowitawatel raamatutel nimi ja hind läbikriipsutada.)

	Harilik müügi hind.	Alandatud hind (maks. kuni 1. nov. 1922)
Abielu katekismus	25.—	15.—
Eesti põllumehe kanakaswatus. Jul. Aamisepp	250.—	150.—
Eesti rahwa mängutükid (noot) I	25.—	15.—
„ „ „ „ II	25.—	15.—
Elu taimed. J. P. Sõggel	25.—	10.—
Jõud ja ollus. Prof. L. Büchner I/II	80.—	40.—
Igavus. J. Uustal	15.—	10.—
Jõulu pähkliid. Fr. Kuhlbars	25.—	15.—
Igavese õnnistuse pärlid	15.—	10.—
Koolikannel (176 laulu) Fr. Kuhlbars	60.—	40.—
Kes on Kalewipoeg, Suur Tõll ja nende kaas- lased. Fr. Kuhlbars	50.—	25.—
Kirjeldused I. A. Weizenberg	60.—	40.—
Kodumaa arstirohud	40.—	20.—
Kodujäneste pidaja käsiraamat. J. Aamisepp	160.—	120.—

(Waata järgmine lehekülg.)

Ajakirja „ROMAAN“ lugejatele on käesolew tellimise leht mak-
sew kurni 1. nowembrini 1922. a. siin ülesloetud raamatute
alandatud hinnaga saamiseks, ostetud ainult raamatu
kirjastajalt.

M. Johanson

Asutatud 1897. a.

rätsepmeister

Peeterburist

Wõtan tellimisi wastu. Wäljawalik parematest Inglise riidetest. Töö alati kõrges headuses, kõige uuemate mudelite järele.

Wäljamaal oma alal akadeemia lõpetanud ja seal juurelõikajana tegew olnud. Peeterburis laiaft tuntud, kaua aastaid oma äris töötanud.

Tallinn

Lühikejalg 6

Tallinn.

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja tuumakat lugemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda rahwalikult toimetatud ajakirjas

..... „ROMAAN“

SIIT LAHTI LÖGATA.

Waata eelmine lehekülg.

Kodune nahaparkimine. Jul. Ramisepp	30.—	20.—
Looduse saladuste wõti. Dr. A. Bernsteini rahwaraamatud VII—XII a	360.—	180.—
Luulejutud ja mõistukõned. J. Linnu	40.—	20.—
Mängu aed I. J. P. Sõggel	15.—	10.—
Rätsepa kunst. J. Leppik	20.—	10.—
Способъ извлеченія корней квадр. и куб.	20.—	10.—
Suhkrupeedi kaswatus ja siirupi walmistam. J. Ramisepp	30.—	20.—
Seitse wanaaja tarka. J. Uustal	15.—	10.—
Unikülast—Wiljandi. Fr. Kuhlbars	15.—	10.—
Wiiuli mängu- ja noodiõpetus. W. Tubin	100.—	50.—
Õndsas Sakala toimetaja J. Peeti elulugu ja püüded	35.—	20.—
Ühenädalane karjakaswatus kursus. K. Jllimar	60.—	40.—
Üheksasteistkümmnes aastasada. H. Kramer		
I anne (kõwas köites)	100.—	50.—
II " "	100.—	50.—
täieline "komplekt, 3 annet	200.—	150.—

(Raamatute saatmine postikaudu kirjastaja kulul.)

Kõik eelnimetud raamatud koos tellides mk. 1000.—

• Raamatute hinna saadan

(postirahasaate kaartiga), (siin juures postmarkides) ehk (postitshekiga №) mk.

(allkiri)

Tellijas nimi ja aadress:

„Roman“

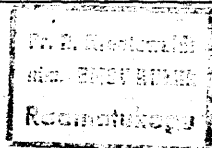
Nr. 12

Ilmuub 2 korda kuus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Laane laul.

Saaja kirjanitu S. Courths-Mahler'i romaan.

(Lõpp.)

Miks ei usaldanud Anne Dore teda enam? Waremalt teatas ta temale ju kõik, ka kõige salajamad hingeliigutused.

Ja nüüd — oma südame kõige suuremas hädas — jäi ta tema ees lufftu.

Kuna nad tasakesi kõrwuti edasi sammusid, waatas Klaus wahetewahel neiuale näkku. Seal peitus muretsew, walus ilme, mis seal muudu puudus, ja neiu juugi oli kõwasti kinni, nagu warjaks ta mingisugust saladust.

Kui Klaus neiu ferd jälle salajase murega silmitfes, tõstis see filmad äkki üles ja waatas temale otseti filma. Ennast unustades, täis waluifiku armastust wiibifid Klausil filmad neiu näol — need head, armastatud filmad.

Anne Dore wäriifes.

Ta pea hakkas ümber käima, nagu kahwas tas, teha waarus.

Jahmatades kahmas Klaus tema ümber: kinni.

„Anne Dore!“

Palaw hirm kajas ta hüüdest.

Neiu pukkas kinnifilmil Klausil rinnal ja ei juutnud liigutadaagi. Nagu unenäos tundis ta Klausil tugewat südamesõõki ja kuulis, kuidas ta palawas hirmus ta nime hüüdis. Tal oli, nagu oleks teda mingisugune woosiline pilw ümbritfenud.

„Kuidas ma teda armastan“, mõtles ta segaselt, walufas õndfufes wäriifedes, ja soovis jurra wõida sel filmapilgul tema kätte wõhel.

Noortele näib suuremine kerge asi olerwat. Nad nõuawad elult alles liig palawalt ja tärfitult oma soovide täitmisel, ja ruttu on nad walmis elu jätma, kui neil mõni südamesoow täide ei lähe.

Segudif häbif ja argtufest täitis teda, kui ta wiimaks jälle toibus. Ta ajas enda sirgets ja hele puna tõusis ta kahwatanud näole.

„Miks jul oli, Anne Dore? Ega's ja ometi haige ei ole?“ küfis Klaus murelikult ja täis hirmu.

Neiu fundis näo naeratusel. Jumala eest mitte midagi märgata lasta, mis ta hinge täitis. Naise instinkt aitas teda julgust näidata, mida tal ei olnud.

„See on juba möõda — ujun — mul oli liig palaw. Päike helendab laane ladwas.“

Klaus silmitfes teda weel ifka murega.

„Tunned ja enda nüüd jälle terve olemat?“

Neiu noogutas pead ja naeris häbelikult.

„Ära karda. Kõik on jälle möõda. Tead — nüüd saan wiimaks minagi närwid, nagu need linnas juurtel daamidil on.“

Klaus märkas, et Anne Dore juttu teijale tahtis pöördä, ta tegi, nagu oleks ta rahuldatud.

„Seda mitte, Anne Dore! Närwilik noor daam — ei — seda ei tohiks fiin laanes leiduda. Kõik Hendrikfenid pöörawad hawas teife külje, kui ja nendest nii kaugele lahku lähed“, naljatas ta.

Ettewaatlikult pani ta oma käe neiu fihwa ta piha ümber ja jaatis teda edasi. Sellejuures näitas ta ennast täitsa rahulikuna ja rõõmsana, et neiu jälle julguse tagasi wõidak. Uskus ta ju ometi, et lahkimiswalu talle selle wingerpussi mängis. Et ta südames sugugi nii rahulik ei olnud, kui paistis, tumistas tugew südame põõsumine, mis ta ka rahutult hingama pani.

Nii jõudfid nad filmanähtawalt rahulikult mõija tagasi.

* * *

Nüüd läks elu jälle wana rada möõda edasi. Onu ja onutiitar katfusid oma tundeid wastastifku warjata. Minult proua Commemant nägi selgeil filmil, mis mõijas aralt warjatuna fundis.

Temal oli ferd rohkesti tegemist — tarwis oli puuwili talweks tagawaraks panna. Kui Klaus ta oma tuppa lastis paluda, oli ta pahane, et teda eksitati. Aga ainus pilk Klausil

tõhisele, murelikule näole peletas kõik ta wäiklase meelepaha metja.

Klaus waatas talle rõhutult näkku ja proua Sonnemanni märkas korraga, kui kitsaks ja kahwatuks ta nägu wiimajal ajal oli jäänud.

„Armas proua Sonnemann — Anne Dore teeb mulle muret.“

„Meie laps? Jumal hoidku, herra doktor. Mis temaga on?“

„Kas Teie siis veel pole märganud, et ta enam täitsa terve ei ole?“

„Ei — tõesti mitte!“

Klaus jutustas talle, et Anne Dore hiljuti metjas minestusse langenud, ja küsis talt, mis jee küll mõiks olla.

Proua Sonnemann silmitses ta nägu uuriwalt. Waikne naeratus lehwis tal suu ümber.

„Sellepärast ärge veel muretssege, herra doktor. Need on neitujub, mis ijeenesest jälle kaowad, kui aeg käes on.“

See piirnt oraalki ütlus ei juutnud Klausil palju rahustada.

„Kas Teie ei usu, et tarwis oleks arstilt nõu küsida?“

Proua Sonnemann raputas pead.

„Sellewastu ei aita arst. Ärge siis kohe nii ehmatanud nägu tehke, herra doktor. Kehalikult pole Anne Dorel wähematti wigaga.“

Klaus wäikis.

Kehalikult? Mii siis oli proua Sonnemannugi märganud, et Anne Dore muutunud olekul mõni muu põhjus oli, kui kehalik haigus.

Natukesel aja pärast küsis ta:

„Et Anne Dore wäga muutunud on, olete kahtlemata juba märganud?“

Proua Sonnemann noogutas agaralt pead.

„Muidugi, tunnen teda ju esimesest hingetõmbamisest jaadik, mis ta tegi.“

„Ja kas ei ole Teie siis ka järele mõtelnud, millest jee muudatus on tulnud?“

Proua Sonnemann jai ärewaks. Kõige parema meelega oleks ta oma noorele herrale ütelnud: „Kas ja siis ei näe, et laps sind rahutu, igatsewal pilgul jälgib, et tal peale sinu muud mõtet enam ei olegi?“ Aga ta ei teadnud, kas ta sellega wähest ära ei hämitanud midagi, mil alles nõrgad juured all olid.

Ta waatas doktorile ijeärakikul pilgul näkku ja ütles siis pikkamisi:

„Noh, herra doktor, meie lapsest on nüüd noor täiskaswanud daam saanud. Kahelümne aastajelt on südamel ka juba midagi ütelda.“

Klaus jai mõttesse. Muidugi tähendas proua Sonnemann Reimeri peale. Selge oli, et temagi Anne Dore armastust Reimeri wastu oli märganud.

Wana proua lahkus tasakesi, mitte aimates, et Klaus ta sõnad hoopis wastuolka seletas, kui tema seda oli lootnud ja soowinud.

* * *

Reimeri silmad tulid lihtikeste wahelaegade järele rõõmsad kirjad. Ta jutustas, näituse jury mõtund ta pildi wastu ja kaupmees nõudwat talt tungiwalt pilte. Siis teinud ta oma wanemad kawandid walmis ja saatnud kaupmehele. Kõik müüdnud hästi ära.

Kirjad olid kirjutatud wallatul toonil, mis Reimeri terwet tööd ijeeloomustas. Minult siin-seal esines ka tõsidus, ja siis leidus ta südamliki tänuõnu.

Anne Dore tundis kirjade üle juurt rõõmu ja ei aimanudki, et Klaus täis walusat armukadedust ta rõõmule waleseletuse andis.

Sellest hoolimata ajas ta neiuga tihti Reimeri juttu, alati ühtlasi lootes ja kartes, et neiu talle kõik teada annab. Enam kui kõik muu piinas teda mõte, et neiu teda enam ei usaldanud. Ta tundis hirmu, et neiu ta seisurda mõiks märgata. Mõnikord, kartis ta, et neiu mõikski ju ta seisurda tunda, ja et ta just sellepärast tema wastu tagasihoidlik oli. Siis walwas ta oma üle kahelordse waljusega ja katjus tõhijelt, ijalukult, lahtelt tema peale mõtelda. Aga nii wäga kui ta enda üle ka walitjes, jüda ei laje endale käste anda. Mida enam teda orjusesse sunnitakse, seda enam sunnitab ta junduse wastu mäsju.

* * *

Wiimastel pühapäewadel tegi Anne Dore oma korwantriga hoolega wäljajõite.

Klaus siirwines oma teaduslikule tööle, sest jügilisel oli tal põllumajanduses wähe tööd. Wäitjeja jai kõigeaga ühti hästi walmis.

Mii jaid Anne Dore ja Klaus üksteisest enam lahkus olla. Aga siis tuli warsti wiimane ja paha ilm ja nad pidid jälle enam majas üksteise ligidal elama.

Et pikemaks weniwaid õhtuid täita, mil nad elutoas üksteise wastas istusid, pakkus Klaus ennast Anne Dorele ettelugejaks.

Neiu oli sellega wäga nõus. Esiotsa ainult sellepärast, et jee nii silmatorkam ei oleks, kuidas nad tummalt üksteise wastu istusid, kuid pärast leidis ta Klausil ettelugemised meelbiwad olewat ja tundis neist hingelist rahuldust.

Ta nõjatas siis mugawas toolis ja kuulas Klausil sooja, kõlarikast häält. Ja jee oli nii ilus, kui ta oma pilgud tohtis wiibida lasta armastatud näol. Siis soowis ta alati, et itka nii jääks. Klaus ja tema — armjas rahus, armjas mõijas — möllaku wäljas maru wõi

tuhijegu torm. Tema oli kodus muretu ja rahulik, sest et Klaus ja juures wiibis. —

Nii kadus sügis, ja kui Anne Dore ühel hommikul ärkas ja aknast õue waatas, oli terwe mõis, mets ja ümbrus walge lumelina alla maetud.

Muidu oli see neiu juurt lõbu teinud. Ta oli onu Klaus'i, kus aga sai, lumeferabega pildunud ja tuliseil jalul tema ees ümber elumaja jooksnud, kuni maja ümber ilus teerada tekkis. Esmese lume üle oli ta sama juurt rõõmu tundnud kui kewadel esimeste lillede üle.

Täna waatas ta kõigest mõtteid mõlgutades wälja lumele. Kuidas oli kõik muutunud minemaaastajest esimesest lumest saadik. Nii kergesti ja muretult elas ta tootord päewast päewa — rõõmus, muretu laps. Ja nüüd? Nüüd oli tal koorem õladel — magus koorem — aga ta rõhus ometi. Nüüd ei olnud ta enam laps, nüüd oli ta noor, õrna armastust tundew naine, selle jüdamepoowid wististi üal enam täide ei wõinud minna. Ja weel rassem oli tal kannatada teadwust, et Klaus õnnetu oli. Sest jeda uskus ta kindlasti. Kuidas wõiski ta õnnelik olla, kui ta jüdames kandis täideminemata joomi ja igatsust oma Wilma järele!

Kui ta alla einele tuli, ootas Klaus teda juba.

„Siin on kiri proua professor Schrattilt, Anne Dore. Tema palub, et meie jõulud Berliinis tema juures mööda saadaksime. Mis sina sellest arwad?“

Anne Dore nägi peaaegu mõssis wälja.

„Tahad sina minna, onu Klaus?“ küsis ta rahutult.

„See oleneb sinust, laps.“

Neiu waatas ta uuriwatesse filmadesse ja punastas kergesti.

„Olen jõulud siamaaari itka Metja mõisas mööda saanud, onu Klaus“, ütles ta tasakesi.

„Mina ka“, wastas Klaus rahulikult. „Aga kui tahad, siis läheme Berliini.“

„Jõulud ei wõi kuskil nii ilusad olla kui siin mõisas.“

„Seda arwan minagi.“

„Siis jääme siia jah?“

„Heameelega — kui sul igaw ei ole.“

Neiu raputas pead.

„Miks peaks mul äkki igaw olema?“

„Ei tea — ja näid wahete-wahel olemat nii waike ja enesesse andunud, Anne Dore. Ujun, sul puudub lõbus selts.“

Neiu põskedele ilmus sügaw lõõst.

„Tahsime ju jaanuaril L. linna sõita“, ütles ta ruttu, et juttu teisele juhtida.

Klaus'i huuled tõmbusid filmapilguks kokku, siis wastas ta rahulikult ja sõbralikult:

„See on muidugi nii ja jääb nii. Aga kui see sulle oleks armas olnud, oleksime wõinud ka Berliini minna, pealegi kuna meid on suu-rele wana-aastadõhtu tantsupeole kutsutud. Näed — siin on tutsakaart. Proua Wilma Stein palub meid oma peost osa wõtta — sest saab wististi hiilgaw pidu. Kas sul siis lusti ei ole, kord õige jüdamele lusti järele tantsida?“

Anne Dore raputas ainult pead. Ta kõrwad olid fikki tõusnud, kui Klaus, proua Wilma Stein' ütles. Wilma — sel nimel oli tema kõrwale ijeäraklik kõla. Ja nüüd seisis korraga tema waimuilmale ees ka ümmargune, ilus walgewereline proua — Wilma Stein. — Ta mäletas weel selgesti, kui wastik talle see proua olnud, kes teda nii külmil silmil oli silmitsenud.

Majnikult kahmas Anne Dore ilusa kutsakaardi järele ja lastis filmad jellest üle käia. Ja äkitselt lõikas ta hingest läbi teraw walu.

Wilma Stein, sündinud Hartwig — seal seisis see muust walge peal. See siis oligi see naine, selle pärast Klaus'i armastus oli! —

Ta oleks tahtnud walu pärast karjatada, nüüd, mil ta unistuste luule oli kehastunud. Kirglik põlgus selle naije wastu täitis ta hinge. Nüüd alles õppis ta armukadeduse piina tundma. Ja ühtlasi tõusis ta jüdamesse wiha truudefjeta naije wastu, kes oli wõinud Klaus'ist lahkuda ja teisele minna.

Riwiistunult wahtis ta kaardile ja püüdis rahustuda.

„Noh, Anne Dore, see wiist muudab su otjuse? Nüüd wiist tahaksid Berliini minna?“ küsis Klaus naeratades ja ilma aimamata, mis neiu jüdames sündis.

Neiu wiskas kaardi käest, nagu oleks see ta jõrmi põletanud.

„Ei — ei — ei lähe! — Mina — ma — ei lähe kusagile mujale kui L. linna, ja jõluajal tahan mõisas wiibida“, hüüdis ta ärewalt.

Klaus ohkas kergemini.

„Hea küll, Anne Dore.“

Neiu waatas talle palawail silmil näkku.

„Aga sina — sina tahaksid heameelega sinna pidule minna?“

„Ei, laps, mulle ei ole see sugugi nii tähtjas; just mina ei oleks jeda kutsjet heameelega wastu wõtnud.“

„Ja miks mitte?“ tuli neiu juust kogemata. Klaus'i otjaesine läks punaseks.

„Sest et ma herra Steiniga ainult wähe ja wastumeelt olen läbi käinud. Tema ei meeldi mulle ja ma ei tahaks ta wastuwõitlikkust heameelega kasutada.“

Neiu silitas wabisewail kätel laudlina.

„Jah, — mäletan, sul oli hea meel, et Steinid kodus ei olnud, kui kaardid seal ära andsime. Proua Stein kahetjes väga, kui temaga

hiljem kokku saime. See proua Stein on ka ju sinu wana tuttaw, eks?"

"Jah — käisin ta wanemate majas. Aga et mitte kõrwale kalduda — nii siis jääme selle juurde, et ma mõlematele ära ütlen."

Neiu noogutas ainult pead. Hirmus tunne nõbris ta kõrri kinni, nii et ta midagi ütelda ei saanud.

Klaus hakkas L. reisiist ja Reimersiist juttu ajama.

Ja nüüd pääsivad neiu keelepaelad jälle lahti. Ta sai üllustustiliks, et mitte näidata Klausile, mis ta südames lündis. Naerdes tuletas ta Klausile meelde mõnda maalri karutükki ja näitas otsekoheselt, et tal jälle nägemise üle hea meel oli.

Urdalt naeratades hoidis Klaus jutu waos. Kui elawaks neiu sai, kui jutt Reimersiist oli, ja kuidas ta filmad järeksid! —

Nii peksid nad üksteist wastamisi oma südame tunnete üle, elawalt püüdes mitte näidata, et see ehit kommetimäng oli. Ja mõlemad uskusid seda, sest et nad, täis walearmamist, tõele enam ei julenud näkku waadata.

Proua Sonnemann ei olnud oma herrastega sugugi rahul. Tema tarkade filmade eest ei jäänud warjule, kuidas need kaks üksteist piinasid. Paraku ei osanud ta aga wälja mõistatada, mis nende wahel dieti lahutajaks oli. Muudu oleks ta wõinud neid piisut aidata. Nii aga olid ta käed seotud, ja ta pidi rahulikult nägema, kuidas Klaus ja Anne Dore wahel wõrdumine nagu nägematu wahesein üles tekkis. Ta kawatseis kõljugu diplomaatilisi mallekaid, aga jättis nad üksteise järele teostamata, sest et ta ise nende juures kahtles. Ta hea hing tundis nende pärast kõhust muret, sest nad olid talle nii armjad, kui oleksid nad ta omad lapsed olnud.

* * *

Olid jõudnud jõulud.

Anne Dorel oli wiimajel ajal palju tööd olnud. Tema valmistas iga aasta kullalastele kingitustepeidu ja muretses selle jaoks kõik ise. Midagi ta endisest wärskusest ja rõõmsusest näis olewat tagasi tulnud. Ta hele, soe naer kõlas tihedamini kui wiimati majas, ja Klaus tundis selle üle südames head meelt. Tuhande wäikeste asjaga tuli neiu tema juure, ja temagi sai jälle, neiu rõõmuist osa wõttes, rõõmsamaks.

Jõuluõhtul olid kullalapsed kohale kutsutud ja annetuste jagamine läks eeskawalikult nagu iga aasta. Naerdes jagas Anne Dore ilusad karbid ootawale hulgale, toppis laste taskud maiusi täis ja pakkis neile kingitused kaawatoodud kornidesse. Onu Klaus ja proua Sonnemann aitaksid teda seejuures, kuna walitseja

igale lapsele weel eraldi kotikese täie õunu ja pähtlaid jagas.

See oli lobijemine ja kiskamine, lükkamine ja naermine ilma lõputa. Mõis näis olewat nagu mesipuu, kuhu mesilased lennult tagasi tulnud.

Wiimats lahkusid rahutud waimud pärast kogeletud tänu. Kolinal laskid nad kojast läbi, kuhu proua Sonnemann kuuseokjad puistanud.

Siis jäi kõik jälle waitjeks.

Kuuse lõhn wõistles kookide ja pühadeküpsijele lõhnaga terwes majas. Klaus ja Anne Dore ehtisid teenijatele kingitusi. Nad rääkisid weel kullalastest ja nende rõõmuist.

Kõik oli nii, kuidas ta Metja mõijas jõuluõhtul alati olnud — ainult, et kaks noort filmapaari warjatud südamlikkusega wargelt pilke wahetasid.

Nagu alati läks mõõda kingituste jagamine mõisarahwale, nagu alati andsid hiljem Klaus ja Anne Dore teineteisele kingitusi, nagu alati jõulu ajal iskusid siis proua Sonnemann ja walitseja ühes Anne Dorega ja Klausiga lauas — kõik nagu endistel aastatel — ja ometi hoopis teisiti.

Kui nad sel õhtul olid üksteisele head sõdd soowinud ja Anne Dore oli oma tuppa läinud, langes ta nuttes woodi peale kummuli.

Ja Klaus sammus oma toas wäimamatult edasi-tagasi ning ei suutnud jagu saada metsikpalawatest soowidest, mis lendasid üles Anne Dore juure. Ei aidanud enesele ütlemine, et ta tema peale tohib ainult isalikult mõelda. Ta süda hõiskas warijemas igatsuses ja ei lasknud ennast kaskida. Üks asi oli tema arust kindel — kaua ei suutnud ta neiu kõrwal elamist enam wälja kannatada! Oli wiimane aeg, et Reimersile wõimalus anti Anne Dorega kokku saada, et nad oma wahel selgusele jõuaksid. Siis wõiks ta neiu tema kaitse alla jätta ja ise lahutada. Nii ei wõinud asi enam edasi minna — see käis üle jõu. Kõik ta tunded igatsesid ühendust neiega — ta ei wõinud enam tema kõrwal laiemini soowideta elada. —

Järgmisel hommikul istusid nad tummalt ja kahwatult üksteise wastas einelaual.

Siis tuli kirjakandja ja tõi Anne Dorele wäikeste paki.

Neiu tundis aadressiist koge kääkirja ära.

"Reimersilt — mulle", ütles ta naeratades ja awas karbi.

Nähtawale tuli wäike pilt.

Anne Dore hõiskas rõõmu pärast.

"Metja mõis — waata ometi, onu Klaus, tema on mulle Metja mõisa maalinud! Di kui ilus — kui ilus!"

Ta silmitses pilti järeksilmil.

Klaus vaatatas tal üle öla ja oli pildist jama waimustatud. Pilt oli meisterlik.

Wiimaks ütles ta:

„Karbis on weel midagi, Anne Dore“.

Wiivitades pani neiu pildi käest. Karbis oli weel ilus kuldproß. Karbikaanele oli kirjutatud: „Minu armsale proua Sonnemannile tänulikult mälestusteks“.

Anne Dore naeratas.

„No küll proua Sonnemann rõõmustab! Unnan proßi talle kohe kätte“.

Ütles ja läks.

Klaus kaalus kitsast kirjakest käes.

„Mul on, nagu otjustats see kiri minu saatuse“, mõtles ta rahutult. Ta pani kirja jälle neiu kohale tagasi.

Kui Anne Dore tagasi tuli, vaatles Klaus sügawas mõttes pilti. Neiu teatas naerata des, kui rõõmus proua Sonnemann kingituse üle olnud. Siis istus ta jälle ja awas kirja.

Klaus ei liigutanud, aga tal oli, nagu loe tats talle lähemal filmapilgul jurmaotjus ette.

Miipea kui Anne Dore kirja oli läbi luge nud, ulatas ta tema Klausile. See ei julenud neiu järasilmil waadata.

„Eäh, onu Klaus — tore ja rõõmus ülla tus! Noh, loe aga, siis imestad ja rõõmustad ühes minuga!“

Külmus roomas Klausil joontes. Raske kae ga wõttis ta kirja ja luges:

„Minu armas, auwäärt preili Anne Dore! Müüd wiimaks olen ometi oma südamlikkude südamejoowidEGA sibile jõudnud, ja Teie, kui minu armas usalduselane, peate esimene olema, kes seda tunneb. Tunni aja eest kihlasin enda oma walgowerelise Greetega —“

Klaus kargas üles ja wahtis Anne Dorele.

Kohkudes vaatatas see talle näkku, milles hirmus ärewus tujus.

„Mis jul on?“ küsis neiu wärisedes.

Klaus otõis sõnu.

„Reimers on kihlatud?“

„Nagu oigamine tuli see ta rinnast.“

Neiu vaatatas talle aralt otja.

„Jah — salajas juba ammu.“

Klaus filmitões teda arusaamatult.

„Ja sina teadsid seda?“

„Jah, tema jutustas mulle tihti oma walgowerelise Greetest, aga keegi ei tohtinud seda teada, sest ei neiu wanemad nende ühenduse wastu olid. Nad ei uskunud ta talenti. Sellepärast ma sind tooford palusingi, et sa ühe ta pildi ostaksid. Nad armastasid üksteist ja ihkatsid ühenduse järele — siis tahtsin ma neid pi jut aidata —“

Klaus oli kaugele ette kummardanud ja vaatatas neiu le põlewal näol otja. Müüd kah mas ta neiu käest järsku kinni.

„Sina ei armasta teda, Anne Dore — ja ei armasta teda?“

Neiu raputas pead ja vaatatas talle ausas imestuses näkku.

„Kuidas mõisin ma seda, onu Klaus, ta on ju mulle põhjalikult waadates mõõras — kuidas mõisin ma teda armastada?“

Miijama järsku lastis Klaus ta kae jälle lahti, ja enne kui neiu ehmatusest toibus, oli onu Klaus toast juba wälja tormanud.

Anne Dore jäi istuma, nagu oleks ta hal watud. Mis oli onul? Miks oli ta lorraga nii iseäralik? Miks nii kohmetu? Ta ei jaksanud liigutada. Nagu tina oli tal joontes ja kõihugu mõtted lendasid tal peast läbi.

Wiimaks, tülki aja pärast, tuli Klaus tagasi. Ta oli wäga kahwatu, kuid walitões jälle oma näojoonte üle. Rahulikult astus ta neiu juure.

„Minu iseäralik ülespidamine on sind eh matanud. Anna andeks, Anne Dore. Sa ei tea, mis minu pead mõtlema — sellepärast annan sulle jeketuse. Mina olin sinu pärast wiimasel ajal raskes mures, sest ma arwasin, et ja Reimersi armastad ja rahutu oled, et ta sulle oma armastust ei awalda“.

Neiu lõi filmad maha Klausil rahutult uuriwa pilgu ees:

„Siis oled ilmaaegu mures olunud, onu Klaus! Reimers oli mulle heaks sõbraks — mitte enam!“

— „Seda ma usun, Anne Dore. Aga kindel on, et ja Reimersi siinwiibimisest saadik oled teieks muutunud. Tean kindlasti, et sind salajane mure rõhub. Reimersi lahumisepäewal jõudsin ma warakumalt tagasi kui ja arwasid. Seal nägin sind akna juures sügawas leinas. Uge nuuksumine raputas su keha. Ja kui sind pärast laanes kohetasin, nägin weel piisarajalgi ju palgel. Koduteel jäid ja haigeks — nii, nagu oleks sügaw hingeline ärewus sind wallanud. Anne Dore — sina ei ole enam laps, aga ma wotasin päew-päewa järele walusa karskusega, et ja minu juure tuleksid usaldades. Uskusin, et ja armastad Reimersi ja tunned enda haawatud olewat, et ta oma armastust awaldamata lahkus. Anne Dore — kas ei tohiks ma teada, mis ju südant waewab? Kas ja mind siis enam ei usalda?“

Neiu wabisões. Külma wärin jookõis ta kehast läbi.

„Anne Dore — mis sind piinab? Miks ja tooford nii kibedasti nutõid? Kas ei tahaks ja mulle seda ütelda?“ küsis Klaus tungiwalt, ilma et ilka weel midagi oleks aimanud.

Müüd ajas neiu enda äkki sirõeks ja watas Klausile otõe ahastawal pilgul, mis teda sügawasti põrutatas.

„See sündis minu pärast — nutsin minu pärast,” vastas neiu tajaketi.

Klaus silmitses teda aruajamatult.

„Minu pärast? — Minu pärast, Anne Dore? — Mis ma julle teigin?”

„Jah, minu pärast. Leidsin isa kuuetaskust minu kirja. Selles kirjutad sa, et Wilma Hartwigi armastad ja naiejaks ihkad. See tegi mulle valu. Mina olin arwamises, et ja teidagi nii ei armasta kui mind. Ja et ja ta õnnelik ei olnud, jeda nägin kõigest ju olekust. Sina armastad teda veel ikka, jeda külma, truidujeta naist, kes ju ära andis ja — ja jelpärast olen ma nii õnnetu!”

Neiu ütles jeda nii metsiku ägedujega, mitte aimates, kuidas ta enda jellega ära andis. Wiimaste sõnade juures hakkas ta haledasti nutma.

Klaus silmitses teda, nagu ei usuks ta oma filmi. Ta filmis ärtas warijew lootus.

„Sellepärast oled ja nii õnnetu, Anne Dore?” küsis ta hääletult ja kuulatas hingetult.

Neiu noogutas tummalt pead ja ütles siis täis tuisast jügowat piina:

Oleksin ometi isaga ühes jurnud. Kellelegi ei ole mind waja.”

Klaus astus tema juurde, oma were metsikut woogamist kõige tahtejõuga alla jurudes, ja wõttis neiu kätest kinni.

„Anne Dore — kuidas wõijsid ja jeda ütelda?” „Mis oleks minu elu finuta? Laps — kas ja siis ei aima, kelleks ja mulle oled jaanud?”

Neiu wabises. Klaus'i sõnades paistis niipalju armastust ja jüdamlikkust ja ta filmad waatasid hoopis teisiti kui muidu. Ta waatas Klausile otja ja Klaus silmitses teda. Nagu ei oleks nad juutnud uskuda ilusat imet.

„Ja — ja Wilma Hartwig?” küsis neiu taja, wiititades.

„Wilma Hartwig? Tema oli mulle kord kallis, Anne Dore. Aga ta lihtas mu tagasi, jest et talle waitne elu maal wastiti oli ja ühtlasi, et teda teegi rikkam omale ihkas. Tema oli minuiga edwistanud ja mina olin ta armastust uskunud. Walust, mis ta mulle walmistas, jain warsti jagu. Aga sina, Anne Dore, sina oled mulle jüdamesse kaswanud. Nii kindlasti, et ma hirmu tunnen jelle aja eest. mil sind minu juures enam ei ole.”

Mida ta juu ei wäljendanud, teatasid neiu le ta filmad. Nii palawalt ja igatjewalt wahiisid need ta näkku. Klaus ei juutnud oma pilku enam taljutada. Neiu neitilik ilu joo wastas ta meeli. Tunnete üleüllujes pigistas ta neiu filmapilguks oma rinnale ja Anne Dore tundis, kuidas taft warin läbi käis. Siis lastis ta neiu jälle lahti ja astus tema juu-

rest jügowasti hingates eemale. Weel ikka ei julenud ta ilusat unistust ja imet uskuda. Neiu silmitses teda palawail filmil, ilma et oleks liigutanud.

„Ara silmitsje mind nii, laps — olen ju ta ainult inimene,” ütles Klaus piinatult.

Nüüd, äkki, astus neiu tema kõrwale.

Suuril, palawail filmil waatas ta tema poole üles.

Ta huuled tufjusid — terwe hing jesis tal pilgus. Ja kõwasti jurus ta käe jüdampe peale.

„Klaus — kas ja mind armastad?”

Silm filmi wastu jesisid nad.

Klaus hingas fergendatult.

„Jah, Anne Dore, — ma armastan sind, nagu mees naist armastab, jeda ta omale ihkab. Wõitlejin jelle armastuje wastu meeleheitlikult, ei tahtnud julle muud olla, kui hell isa. Aga jee oli minuist wägewam. Ja kui sina minu naiejeks jaada ei taha, wõi ei wõi — Anne Dore — siis pean sinust lahkuma. Nii ei wõi ma sinu kõrwal kauemini enam elada.”

Nimetus õnnes hakkasid neiu filmad nüüd jarama ja ta tõstis käed üles.

„Klaus — ma armastan sind,” ütles ta piiritu palawa õrnujega.

Ja Klaus jurus ta oma rinnale.

„Anne Dore — Anne Dore!”

Neiu hakkas õndjalt naerma ja wõttis ta kaela ümbert kinni:

„Klaus — minu Klaus!”

Nad silmitsesid ütsteist seekiwalt. Neiu jurus enda ta käte wahjele ja ta punajuu ootas ihkawalt teist juud.

Klaus juudles teda palawa palawikkujega — maailm ununes nende ümber.

Wiimaks ärkasid nad õndjast unenäost. Klaus waatas jərəsilmil alla Anne Dorele.

„Kui ilus oled ja, mu armsam, ja kui õnnelikult teeb minu ju armsatus!”

Neiu nägu õhetas ja peitus ta rinnale.

„Soia mind kinni, Klaus, ja kui jee unenägu on, siis laje mind enne ärkamist surra!”

Klaus juudles teda täis õndjast lusti.

„Armsam, on jee siis ikka tõesti tõsi? Sina armastad „wana onu Klaus'i”, kes abielu astumiseks ometi ju liig wana on? Ja nüüd tahad ikkagi tema naiejeks jaada?”

Neiu naeris taja ja õnnelikult.

„Mina ei raatji sind kellegile teise anda. Kuustjaadit ja mind armastad?”

„Alati.”

„Ei, ma arwan nii, et minu naiejeks tahad jaada?”

„Ei tea selgesti. Esiimest korda jai jee mulle selgetks mu wiimajel sünnipäewal, kui rääkisid, et ja ehk weel wõitjib naise wõtta.”

„Ja niikaua piinasid ja mind?“

„Ja sina mind!“

„Nüüd on meie õnn jeda suurem, armjam!
Sa ei mõi aimatagi, kui armas ja mulle oled!“

„Neiu jurus oma põje tema põjele.“

„Klaus — ma olen nii õnnelik — oh,
nüüd on kõik hädad lõpnud!“

Klaus pigistas ta oma rinnale.

„Sumalale tänu — ja nüüd saad ja peagi
— õige pea minu armjaks naisjeks. Sina —
mu magus ilus Anne Dore — kas ja ei kardad
minu armastuse juurust?“

„Neiu mõttis ta ümbert värisehes kinni, ja
ta pilgus peitus salajane kartus.“

„Mitte sinu, vaid minu oma — ma ei saa
iieenejest enam aru!“

Õrnasti juudles Klaus mõrsja otsaesist.

„Ära kardad, mu armas — ära kardad tule-
wikku! Sina oled minu parem ja ilusam wa-
randus; ma tahan sind kätel kanda ja sulle iga
filmapiilk tänulik olla, et ja mu õnnelikuks
teed. Wõid kahetset ja juba?“

„Neiu jurus oma põje tema põjele.“

„Ei — oh ei. Mina armastan sind nii
wäga, et ma muud ei taha, kui sind õnneli-
kult teha.“

„See on tõesti sinu teha, Anne Dore,“ üt-
les Klaus palawa südamlikkusega.

Kui proua Sonnemann tund aega hiljem
elutuppa tuli einelauda ära koristama, astu-
sid nad talle käesikides wastu.

„Proua Sonnemann — filmitsege meid
lord. Tuleb üllatus,“ ütles Klaus üleanne-
tult.

Wana proua waatas uurivalt Klausit õn-
nesjääravatesse filmadesse ja Anne Dore õhe-
tavale näole. Naia naeratus mängis ta juu
ümber ja ta tõmbas kergendatult hinge.

„Noh, — Sumal tänatud — ometi wii-
maks!“ ütles ta wabanedes.

„Bruttpaar imestas.“

„Kas siis juba teate, milles üllatus pei-
tub?“ küsis Klaus.

Proua noogutas agarasti pead.

„Muidugi, — Metja mõijas tulewad lige-
mal ajal pulmad — Hendrikhen wõtab Hend-
rikheni.“

„Kust te jeda teate?“

„Märtsin jeda juba ammu — nii igatse-
waid pilke wahetab ainult armastajapaar.“

Klaus kahmas ta ümbert kinni ja juudles
teba põjele.

Ka Anne Dore tegi jeda.

„Teie ettenägija!“ hüüdis ta naeratades.

„Lapsed — olin ju minagi lord noor. Ja
nüüd kõige südamlikum õnnejoow — igatsetin
juba ammu jellest lahti saada!“

„Kas ei ole ma Anne Dore tarmis ju liig
wana, armas proua Sonnemann?“ küsis
Klaus piisat kartlikult.

Proua Sonnemann waatas talle naerdes
nätku.

„Halle juukseid Teil weel ei ole, herra dok-
tor, ja sirge ning süwatas olete ka weel — kui
preili Anne Dore Teiega rahul on — kes
peab siis weel selle wastu olema!“

„Oled ehk sina jeda — Anne Dore?“ küsis
Klaus tajatseji.

„Neiu pigistas ta fätt.“

Ja siis läksid nad wälja lumitanud laande
ja rändasid seal, kõwasti üksteise ümbert kinni
hoides, ringi. Laanes walitsus pühalik wai-
kus — nagu kirikus.

* * *

Mõni päew hiljem reisisid nad L. linna, ja
Anne Dore jäi mõneks nädalaks Reimersti ema
juurde, kes temale kohe meeldis. Ka walge-
weweline Greete meeldis talle wäga hästi, ja
noortel mõrsjatel oli üksteisele palju ütelda.

Klaus reisis itki mõisa tagasi. Aga kuus
nädalat hiljem tõi ta mõrsja koju.

Märtsikuu esimestel päewadel laulatati
nad Metjamäe küla kirikus wäiksest paari.

Siis reisisid nad Staaliasse.

Ülestõusmisepüha jaatsid nad Roomas
mööda. Mai algul tulid nad Metja mõisa
tagasi — kui õnnelik paar.

Nad olid rõõmsa tuju jälle tagasi saanud.
Proua Sonnemann õhetas nende õnne üle
rõõmu tundes. Ja kui juwel
Ernst Reimers jälle mõisa tuli, tõi temagi
oma noore proua kaasa. Tema pilt oli kuld-
auraha saanud — ta oli tõesti Albert Hendrik-
jeni talendi pärijaks tõusnud.

Klaus ja Anne Dore olid Reimersiga ja
ta noore prouaga südamefõbrad ja proua Son-
nemann kandis nende eest ühesuguse armastu-
jega hoolt.

Metja mõijas walitjes nüüd lustilik elu.
Klaus mõistles Reimersiga lustiliste tegude
poolest. Önn oli ta jälle nooreks ja rõõmsaks
teinud. Ja Anne Dore rõõmustas selle üle
jüdamest.

Nende jüda laulis, ja laulis ka laan oma
igamest wiisi, mis inimeste jüdamed kiiremi-
ni põhsuma paneb.

Kolm päewa poja juures.

Kroaati kirjaniku Josip Rozarici jutustus.

Juba viis aastat ei olnud ta oma poega Zvani enam näinud. Esiotja käis poeg teda meel iga aasta, wõi wähemalt üle aasta waatamas, niikib aga ei ole ta enam oma isa, ühe Slawoonia külakeje kingseppa, häbenenud, Zumal hoidku! Selles ei kahtlustanud isa teda filmapilkugi, iga töb, mis talle ei päemal ega ööl mahti ei anna, see tahtistab teda isakodu tulemaft. Wanamees ei mõistnud, misjugu ne igawene töb see oli, sest tema arwas, et inimene waitseb töb üle ja mitte töb inimese üle.—

Wiimaks sai Zwan ometi pisut aega ja tuli isa juurde, aga ainult üheks-kaheks filmapilguts, et teda oma maija wiia. Seal pidi ta mõne päewa mõbda saatma, et tutwureda ta abikaaja ja tütrekejega, kes härwa wõi peaaegu tialgi metjanurka külla said. —

Nad sõitsid raudteel esimeses klassis. Wanamees istus pehmel padjal ja silmitjes waitkides poega ning oma ümbrust. Tema nägi niipalju uut, et see teda otje kohmetas. Ta ei teadnud, kas pidi waittima kiiresti jookswat raudteed, kus ta esimest korda sõitis, wõi hulka rahwast, kes ruttu peale ja maha läksid, wõi poega, kes 30 aastat temast noorem, aga mitu korda hallim oli kui tema, 70-aastane raut.

Ta ei tahtnud ega tahtnud aru saada: poja käsi läib hästi, ta on rikas, mure homse päewa eest ei tapa teda, ja ometi on ta juukfjed hallid, ometi on ta nii mõttes. See oli raugale arusaamatu, ja walus tunne, mis ta rinda asus, kui oma talust lahkus, poja jeltfjs wagonisje istus ja külla oma taha jättis, nagu lahkuts ta fealt igawesti, see walus tunne kaswas kahelordfjeks, kui ta nägi kõiki neid tundmatuid inimesi ja nende tundmata eluwiihi.

Nad sõitsid juba wiis tundi, öö oli juba kätte jõudnud; ühes jaamas pidid nad rongift wälja tulema ja pool tundi rongi ootama, mis teijelt toelt tuli ja neid pidi edasi wiima.

„Mii siis — mis me sööme? Olen nähane,“ ütles poeg isale.

„Zumal sinuga, pojukene, kes on seda näinud, et böjel süüakfe!“ sofstas talle isa.

„Ahah!“ naeris poeg. „Dne julle, sina sööb, mil tahad, ja mina, mil aega on! Dea küll, kui ja jüüa ei taha, siis joo wähemalt teed, et jul jõe hakkaks!“

Ja kuna admokaat, tema poeg, pooltooreft beeffteaki sõi, löi raut risti ette imestamise pä-

raft, wärijes pijut unijelt, pani: kõiki poja liigutusi tähele ja ruttas talle igale poole järele, tartes, et maha jääb.

Wastu keftööd alles jõudsid nad B. linna. Wafjalis ootas neid admokaadi töld ilujate hobustega, ja waewalt oli raut tölda istunud, kui hobused kiiresti jookfma hakkasid ja nad lennul mõbda kiwitänawaid linna wiisid.

Raut oli üfina rõõmus, kui nad koju jõudsid, sest ta mõtles, et niihästi tema kui ta ta rahutud mõtted jeal rahunewad.

Uga ta pettus.

Tuba, millesje poeg ta magama wiis, oli nii hiilgaw, et ta istudagi ei julunud, kõndimisest ei mahlja rääkidagi. Kirjud waitbad pörandal, siidifjed, madalad istmed, lumimalge woodi waitbaga sintifst siidift — kõif see ehmatas teda, kõif see seijis temast palju kõrgemal, ja ta mõtles, et tema puudutus jeda mõiks rüwetada.

„Lähem poja juure ja palun mulle mõni niijugune tuba anda, kui mul kodus on“.

Uga ta ei teadnud, kuhu poole minna, toal oli kolm ust ja ta ei mäletanud enam, misjugu-seft ta siia oli tulnud.

Wiimaks pidi ta woodi heitma, sest filmad läksid tal wäsimufe pärast kinni. Tal ei jäänud muud üle, ta wiskas polftri ja waitba woodift wälja, tegi enesefe oma rieteft pealufe ja heitis nii magama. Oht küll unine, ei jaanud ta ometi hulga aega magama jääda, ja kui ta ärkas, seijis päite juba kõrgel taewas.

Poeg ei olnud enam kodus; kell kuus hommikul oli ta raudteega ära sõitnud ja pidi alles lõunal tagasi tulema.

Minija, pikk hommikulleit seljas ja tanukene lopsakail blondjuustel, kaatis rauga söögittuppa, ajetas kohwi, tee, jingi, wõi, leitwa ja jaja tema ette. Raut mõttis kohwi nagu kodus, aga see ei maitsnud talle; oli tema jaoft liig peene lõhnaga. Ka tafs oli talle waitke ja mitte-mõnus. Mu Zumal, kui magus waitseb talle kohwi kodus juureft kruusifst, kuhu kolm tükki leiba jaab jisse poetada, ja pealegi sööb ta jeda siis juure plekkuliftaga. Hertastel pole aimugi, mis hea on. —

Minijas oli armastuswäärne inimene, jutustas temale üht ja teift ja kurtis suurte kulude üle, mida majapidamine kõigest kokkuhoidmisest hoolimata nõudwat.

Raut küfis aralt, kas lapselaps juba üles tõusnud ja teda näha mõib. Uga see oli wõimatu. Wikijha oli parajasti wannis käinud ja ja-

lutama läinud; siis tuleb klaveriõpetaja, jelle järele õpetaja, kes teada lugema ja kirjutama õpetab, ja pärast pidavat Prantsuse guvernantega Prantsuse keelt õppima. Alles pärast lõunat olla lapsel aega wanaisaga juttu ajada.

Nii siis ei ole ka kuueaastasel lapsel enam aega, just kui ta ilgigi.

Siis lahkus minijas, näitas talle läbi afna aeda, kus ta ennast lõunani võimvat lõbustada, ja kadus kõrvastuppa.

Kõigest armastusväärsusest ja vastutulelikkusest hoolimata tundis rauf oma elu ometi olewat kitsa ja veidra. Ta jalutas aias, imestas murule lilledega kirjutatud minija ja lapselapse nime üle, imestas madalaid wiljapuid, mis müüri ääres kasvasid, klaasmajake üle, milles juba meloone leidus, ehk küll alles juunikuu oli, imestas filedafskniidetud muru üle, aga ta oma aed ainsa teega ja sibulatega oli talle ometi palju armjam, kui kõik need ilusad, aga surunud wigurid. —

Lõuna ajal tuli poeg koju, ja isa pärast wantriga, sest raudteega oleks ta tunni aega hiljem tulnud.

Ta oli nõljane ja tahtis kohe lõunat süüa, aga ta abikaasa beatas temale, mõne filmapilgu eest läinud neil walitusnõunik, kes juba kell 2 kirjorngiga edasi sõitvat.

Lõunajõök tuli edasi liikata, pesta, teised riided selga panna ja nõuniku külas käik wastata. Kell oli juba wiis, minijas oli rauga pärast kaju annud lõuna temale tuua, aga siis tuli parajasti üks kohuteener, kes advokaadilt teate tõi, walmistatagu parem lõunajõök, sest nõunik tulla ka lõunale. Müüd pidi uus jõök tehtama.

Seni ajas rauf pojatütrefesega juttu. Laps oma siidijuuistega, pehmete, peenete käsiwarte-ga näis olemat enam nufufene kui elato olemus.

Laps näitas temale kõige pealt oma raamatuid ja siis mänguasju, soovis siis, et wanaisa talle kaardilt näidaks, kus Ugvam ja Wiin seisawad. Raugal ei olnud maakaardist muidugi aimugi.

„Ja sa ei tea kedagi näidata! — Noh, kas tead siis vähemalt, kus meie wiibime? — Seda ei tea sa ka! — Waata, siin on P.“

Ja ta ajetas rauga sõrme P. peale.

„Sa ei tea ju veel kedagi, mida esimeses klassis peab teadma. Oled wilets koolipois ol-nud . . . Müüd istu siia, et ma näen, kas lugeda oskad.“

Rauf punastas ja tundis häbi, nagu ta seda veel elus polnud tunnud. Nagu oleks teda hiiglane talutanud, nii lõnakuulelikult järgnes ta ja wõttis atwatud Prantsuse grammatika ees istet.

„Oe seda siit!“ käs kis wäike lapselaps.

Ja rauf hakkas pikkamisi weerima:

„J' ai un livre et une plume . . .“

„Ah wanaisa, oled sina aga lollpea. Seda ei loeta ju nii, waid she õn liwr . . . Misjugasest koolis oled ja dieti käinud, kui luggedagi ei oska . . . Ütle mulle, mis mõistad; oskad sa wähe-malt kirjutada ja rehkendada?“

„Seda ma oskan,“ wastas rauf, kes veel täiesti ei olnud toibunud.

„Siis ütle mulle. Sinu ema ostab sulle kinnise õuna ja seitse saab ta tädi; neist õun-dest jõõd sina kaks, sinu ema ühe ja kaks anna-te oma üleaedsele — kui palju jääb sulle siis järele?“

Nii keerulisi rehkendusi ei olnud rauf veel iial wälja arwanud, veel enam, ta ei tunnud arwuist, mis Wiikija ütelnud, veel järjekki, kuidas wõis ta neid siis wälja arwata.

„Seda ei tea sa ka! Jah, mis sa siis dieti oskad?“

Kõrwaltoast kajas nüüd advokaadi hääl ja wäike Wiikija jooksis ukse juure ning hüüdis waljusti:

„Ha, isa! Meie wanaisa ei oska midagi: ei lugeda, ei rehkendada, lihtsalt ei midagi!“

Uga wõttis ometi wanaisa käest kinni ning trööstis teda, tema õpetawat temale kõik veel kätte, kui ta veel mõneks päewaks neile jää-wat.

Walitusnõunik ja teised herrad olid rauga wastu wäga lahked ja aupakkidud, nagu seda ta wanadus nõudis. Rauf oli küll pisut julgemaks saanud, iegi külas ei austatud teda nii, aga kõige julguse peale waatamata ei saanud ta lõunalaual kõhtu täis. Paljudest toitudest hoolimata wotas ta ilmaaegu oma armsamat woi-tu: keedetud weiselihha mädarõikasoostiga. Us-jata pakuti talle aspikki ja teisi külme koite; ta süda läks halwaks, kui nägi, kuidas teised too-rest liha, mis alles werine oli, mitmesuguste soostidega õgijid.

Wõõrad olid kuni kella seitsemeni, jõid waz heldamisi kohwi, weini ja likööri ja läksid siis kellegi juure õhtusõögile.

Kui wõõrad ära läinud, wõttis rauf tüki leiba, riputas sellele soola peale, jõi ära ja heit-tis kell 8 magama. Täna oli ta juba wabam: heitis woodisse ja wõttis siidiwatiba peale, ja siidames oli tal juba rahju, et eila oli oma üli-konna ära korjutanud: oma sinise ilikonna, mida ta juba kaksikümme aastat ülestõusmi-se, jõulu ja testel suurteil pühadel kandis.

Sel õöl magas ta hästi ja tõusis sama wa-rakult kui harilikult üles.

Uga tema poeggi oli juba jalul; ta jõi tüh-ja kõhuga mingisugust rohju, armastas wara-kult üles tõusta ja läks jalutama.

Rauf täis aias ringi, silmitjes seda ja teist,

kuid lõpuks läks see igavaks; ta oli poja juure külalises tulnud ja ei olnud teda veel õieti näinudki, jutuajamisest hea sõna. Igatjusest tema järele läks ta kantseleisse.

„Koh, kuidas magasid? On sul igav? Palun, istu siia, olen kohe valmis, siis lähme jelt-sis natukejeks wälja“.

Rauk istus ja ootas. Kantseleis oli asjaajaja ning kolm kirjutajat. Üks inimene teise järele tuli ja läks, kõigiga oli waja rääkida, igauht tarwis kuulata, kõigile juhatusi anda. Minult selle tahtis ta veel läbi waaiata, ainult selle alla kirjutada, ainult veel reikikawa tulewama nädala jooksu kofku seada.

Selle kawa walmistas asjaajaja. Ühehommeme, esmaspäewal oli kaks sõitu, üks B-se, selle wõis asjaajaja teha, teine R. külla. Sinna pidi advokaat sõitma hommiku. e rongiga, asja kella 11 ära toimetama, siis hobusega S külla sõitma, selle lõunaks korda seadma, siis õõsel rongiga B-se jõudma. Kell 12 õõsel pidi ta B-st läbi sõitma, kus kirjutaja teda pidi ootama, et talle ära anda tähtjad kirjad, mis sealt päewal temale toodud. B-st pidi ta kolmandal päewal, j. o. kefnädalal, siia jõudma, ega see ei olla wõimalik, sest ta pidawat teel ühes linna jaat-konnaga Agrami sõitma, kust tarwalikku kredii-ti nõutada maakaitsemäe kasammu ehitamiseks.

Agramist tagasi tulles pidi ta sõitma veel kufagile asjatöötusele ja selle ennelõuna: lõpetama, siis kella kolmeks koju tulema, kus lin-natoolikogu koosolek oli. Järgmisel päewal, laupäewal, oli maakonnakoofoolek, sel päewal pidi ta koju jääma, sest siis oli tal waja mingi-jugune ettepanek läbi wiia.

Kui kõik täpisealt kindlaks määrati, tuli hoiufasja teener kufjega reedejelle nõukogukoos-olekule; tema oli hoiufasja advokaat; ja wae-walt oli see läinud, kui üks teine kästjalg teate tõi, et neljapäewal tuletoirujate jeltki lipupü-hitsemine olla. Tema oli selle jeltki esimees.

Nüüd oli waja endist kawa muuta, nii et ta wiimased kaks sisse tulid. Wiimaks saadi jellega walmis ja kui kõik korras, oli kell 1.

Rauk oli ära wäsinud ainult kuulamisest ja pea huugas tal otjas, nagu oleks ta ise kõik need sõidud läbi teinud.

Kõik lõunajõõgi aja filmitjes isa poega kaas-tundlikult. See, mis ta ennelõunat kuulnud, ei mahtunud ta mõistusejse; ta filmitjes teda kaastundlikult, aga ta imestades.

Pärast jõõmist jäid isa ja poeg kahesesi laua juure; näis, nagu oleks advokaat isa kohmetust märganud.

„Ütle mulle, palun, on see tõesti kõik nii, kuidas emist rääkijite?“ küsis rauk.

„Jah, mis sa jellega õieti tahad ütelda...“

„Tahad sa siis tõesti täna siia ja homme sinna maailmanurka sõita? On see siis tarwilik wõi pead sa seda tegema?“

„Kõik on tarwilik, ija. Kas tead ka, kui palju raha mulle aastas waja on? ... Üheksatuhat kuldnat!“

„Teile kolmele?“

„Meile kolmele! ... Ja kas tead ka, kui palju seda on? Iga tund, mis wiibin, istun wõi magan, pean ühe kuldna teenima. Oled sa näinud, kui paljudele pean palta maksma? As-jaajajale, kirjutajatele, aednikule, kufjerile, kawatatajale, prantslasele, kooliõpetajale, kla-werõpetajale — kõiki kofki on neid kümme; need kõik tahawad igal esimejel kuu päewal palta“.

„Ja mina...“ õhtas kohkunud rauk.

„Sinu eest on kerge hoolitseda... Mõtle, iga kuu pean kolmjada kuldnat wälja maksma, ja tihti ei ole mul kasfas mitte ainust kreutje-ritti“.

Rauga filmad lähid niiskets.

„Ja jõuad sa seda koguda?“

„Peant!“

„Kas ei mõiks sa kõik nad minema ajada: aedniku, kufjari, prantslase, kooliõpetaja — mis kaju sul neist on?“

„Ei wõi... Mui on neist sama kaju, mis sinul on Maryan Orguromist, kes sulle puud muretseb ja kõik kätte toimetab“.

„Sellest ei sa mina aru“.

„Ma mina ei jaanud sellest kord aru, aga nüüd jaan sellest aru, seda nõuab jeltskond, minu jeltjukoht, meie aastasada“.

„Ja mis peab jaama sinu lapsest? Kas sul kahju ei ole, et su laps jelt kumbel ära tapetak-je? Ta ei tea ju jugugi, minu armates, kas ta laps on wõi ei ole. Olgu see nüüd häbi asi wõi mitte, mina, wanamees, ei oska nii mõtelda ega ennaft ülewal pidada kui see seitsemeaastane tü-tarlaps. Kas sul siis kahju ei ole, et ta ennaft hommikust õhtuni nii hirtjasti peab waewa-ma?“

„See peab meie ajal nii olema; jelt peab ka jellega wõhendama, et ma talle, wõib olla, midagi ei jaan pärandada, ei lähe ta mehele, siis peab tal wõimalus olema ise enesele leiba tee-nida“.

„Mõtled sa siis juba nüüd selle peale? — Ja mis olen mina sulle annud?“

„Ei midagi... ja jellepärast, näed, pean-gi...“

Rauk oli üllatud; ta ei olnud arwanud, et jutt selle peale kalbub. Ta oli siiaaamaan: usku-nud, et on oma kohuse täitnud, ja nüüd kuulis ta, et ta pojale midagi pole annud, jah, veel enam, et poeg temale ülespidamist annab. Need kaks — uus ja wana sõhjoon — häwitastid ta

täitja, ja ta ei teadnud dieti, kas õigus oli temal või pojalt.

"Tean, et see kõik sinu meelest imelik. See tuleb sellest, et ja oma külas ei näe, misjugukses waimus maailm meie ajal elab; noh, ole rõõmus, et ja seda ei tea. Kui tihti on mulle wastik raha, maailm, jööki! Kui tihti olen soovinud tulla sinu juure, magada sinu kitsas toakeses ja ei midagi näha muud kui sinu nelja seinat! Sa ei tea ju, misjuguune lõbu on selle eest muretse- da, mis homme jööme! Arusaam kui kõik muu oleks mul sinu jeltsis ühest kausist õhtuks süüa äädikaga walmistatud ube ja soolatud sibulaid... Müüd ma seda ei wõi, ka kõige parema tahtmisega mitte, sest jeda ei kannata müüd enam minu kõri, ei närwid, ei kõht. Oled näinud, ka mina kannan igapäewase leiva eest muret, aga kuna jina terweks tahweks ära jawatad, mis ju aed annab, mida ja ise wled näinud idanawat, kasawat ja walmivat, wõtan mina selle, mis kätte juhtub, olgu see müüd ühele rõõmuks või teisele kurbuseks. See on wastik, see on hirmus, aga õnn on, et mul aega ei ole selle üle pikemalt järele mõelda. Nagu näed, elan ma päewad ja nädalad ja kuud ja aastad ifka sama moodi. Ei mul ole esmaspäewa ega teisipäewa, minul on ainult see päew, mis este olen määranud kuu eest, nädala eest, aasta eest. Pean naisjelt telegrammi saama meelsetuletuseks, et abielus olen; pean lapsese Ugramich mänguasju ostma, teades, et mul laps on. Sina tilitsjed naiseaga, annad lapsele peksa, aga kui ju wihatuju mööda, armastad neid weel enam. Mina jeda ei tohi, sest see käib peene jeltstonna määruste wastu; pean ifka olema heas tujus, pean kõike heaks kiitma, ei tohi kedagi haawata; weel wõhem wõin teada, mis haawamine on. Mina ei tohi olla ei keedetud ega küpsetatud, ei palaw ega külm, waid pean olema niisugune, kui maailm jeda soowib".

Õht küll raul kõigest aru ei jaanud, mis poeg ütles, silmitses ta teda ometi weel juurema kaastundmusjega.

Kell oli juba kahelja. aga adwokaadi abilaaja ei olnud weel koju tulnud, tema oli naisjeltsi koosolekul, kus mingijuguje kawatjetawa pidu üle aru peeti. Pidu kawatjeti pidada esmaspäewal.

Wäike Wikittja oli nähane ja ka raul, kes oma korda armastas, tundis, et aeg oleks õhtujööki süüa. Aga õhtujööki ei wõidud enne majaproua tulekut lauale tuua.

"Teie oodate wõi ärge oodate, mina ei kannata enam", ütles raul, jõi tüki wõileiba ja läks woodisje.

Woodis uinudes, kord unes, kord ilmsi, rihbanes üks mõte teisele, üks tunne teisele —

kõik, mis ta päewal näinud, lehwis weel kord ta waimust mööda — ja siis, kui kõik läbi, tuli talle meele ta oma magus, mugaw, igapäewane elu.

Ta istus oma kolmejalgsel kingjepapingil, juitjetas piipu ja keerutas hoolikalt üht wana jaabast kate wabel ringi — täna on juba teine päew jeda keerutada, ja ifka weel ei ole ta wõjusele jõudnud, kas jaabast lappida wõi neile uued tallad alla lüüa. Müüd löbb kell juba kümme. Wana wiiji järele on müüd waja üles tõusta, õues ja aias ringi waadata ja ka wälja maanteele pilku heita. Siis pidas ta — eidega aru, kuis lõunat saaks.

"Täna, eit, ära tee lõunaga nahja. See Branicki jaabas on mind piinanud nagu elaw kurat".

Ja eit, kes juwel kui talwel ühtemoodi riides, legi mingijuguje pudru, nii et terve maja lõhnas, ja nii tihti kui raul istus, nii tihti tõusis ta ka üles. Töö ei tahtnud enam minna. Et aega wiita, silmitses ta wana jaabast juba künnendat korda, keerutas jeda, waatas nahalappe, tuletas meele, et kuu aja pärast püha Jlia päew on, mil peab Esjeki jõitma, et jelt nahka tuua. Ruttu wõtab ta kalendri seinalt, sorib jeda, kuni juulikuu leiab, ja tõsi: kuu aja pärast on tõesti püha Jlia päew. Sea, et see meele tuli! Noh, müüd pole nahja, müüd tarwis ruttu järele saata Maryan Orgurowile.

"Whaa! Maryan, näib, nagu oleksid ära unustanud!"

"Jah, mis Te jellega mõtlete, meister?"

"Näed, mis ma wälja arwasin! Kus on ju mõistus, Maryan, kas ja siis ei tea, et kuu aja pärast on püha Jlia päew?"

"Whaa! See on tõsi, meister! Waata, waata! Kui ruttu see, tont, tuleb! Mul on, nagu oleksin alles weel eila Esjeris käinud".

"Noh, nii see on ja mitte teisiti. Kalender ei waleta, Maryan! Sea aga wanker korda, määri ta, nagu kord ja kohus, ja kui Jumal aitab, siis joidame nelja nädala pärast õhjeteed Esjekisje!"

Müüd tuli Maryan iga nädal meistri juurde ja kinnitas, et nad ei päew warem ega hiljem, waid just pühal Jlia päewal Esjekisje jõitwat. Alles neljandal nädalal jattas Maryan pijut wiimitades:

"Meister, aga kui ilm wihmane on..."

"Aga see on ju wana wiis, Maryan; kes siis nii loll on, et wihmaga Esjekisje jõidab."

Siis tuligi Jliapäew ja rauga soowi järele ei olnud ta jugugi wihmane. Nad jõitfid Jumala abiga Esjekisje, kust nad aga õnnelikult jälle tagasi jõudsid.

Müüd oli õhtul juttu. Kõige pealt, kuidas

siin ja seal külas ja viimaks ka Esjekis elatakse.

Meistri maja ette kogusid inimesed igal õhtul juttu vestma. Seal jutustati kõit ära, kuni meister oma kolmejalalt üles tõusis ja ütles:

„Vole nali, sõbrad, kell on üheksa — wõõdisse!“

Siis tõusid kõik üles, lähewad koju ja koguvad järgmisel päewal kõik jälle kokku, et rääkida samadest asjadest, mis ilalgi räägitud; nii täna, nii homme, nii tunahomme.

Miisuguse unenäo järele ei mõinud rüük kauemini poja juurde jääda; uudishimu tunne, mis teada poja juurde ajanud, auras nagu udu ära, niipea kui ta oma kodu peale mõtles.

Ta hing otse naeratas, kui otsusjeks tegi täna iga hinna eest siit lahkuda ja otseskohe koju minna. Julgustatud tundest, ütles ta pojale liühidelt, et tahab weel täna koju reifida.

„Lähetsin enneaegu waraks, kui weel päewakski siia jäätsin. See elu ei ole midagi wanaadele; olen harjunud elama aegamööda ja mitte lennul nagu sina. Mis elu see on, kui sa sedagi ei tea, mil õõ on. Ei mäleta, millal

viimati nutsin, aga nüüd peatsin nutma, nüüd, mil kolm päewa olen näinud sinu wiletjat elu“

Ja mina, kes ma arwasin, sina oled herra ja õnnelik. Mina andets, et sind ilikooli ajasin; wahest on sinu siin wähem kui minul. Oletsid sa jäänud oma katuse alla, ju täsi olets tänud paremini. Ja siis, tead, ma ei taha sulle haiget teha, aga ära saada mulle enam kolmkümmend kuldnat kuus; kui ma juba olen sinu wastu ehtinud, siis on parem, et sa jelle tunni päewas, mil minu eest tõotad, puhkatsid. Ja siis, tead, ela mõtelde Jumala peale. Kes teab, kas iiksteist weel näeme. Euren ma ennen, siis tean, et sa tuled mind waatama, aga peatsid sina ennem surema, siis wabanda, waewalt saan mina tulla. Sest kes juhikti mind siis sinu Soodamas ja Romoras!“

Ja ja poeg nutsid mõlemad ja kaelustasid teineteist. Ja kui nad olid ju killalt nutnud, latsid nad pühalikult waikides wakkali, kust rong ranga warsti wiis pühale kodulaweale, mis meile näib olewat seda armjam, mida lähemal on filmapilt, mil temast igawesti peame lahkuma.

Punane roos.

(üksiku abitaaja taebus).

Hiina luuletaja Li-Tai-Ke.

Jstudes kurwalt oma tikitöö juures afna all, torkasin enesele nõelaga sõrme, ja walgest roosist, mida tikkisin, sai punane.

Siis pidin mõtlema tema peale, kes kaugel wiibib ning mäsajatega wõitleb. Ja ma mõtlesin, kuidas temagi werd walab, ning pijarad weeresid mul silmist.

Ükki arwasin ta hobuse labjapluginat kuulwat ja kargasin üles; aga see oli minu sõda, mis nii waljusti ja kangesti pektsis.

Ma istusin uuesti afna alla, tõõd fätte wõttes, ja minu pijarad tikkisid pärlid raamis olewale riidele . . .

Üksi.

Portugali luuletaja Manuel Oliveira.

*Mu hingepiina — wõiksin nõnda seada —
ei ole tarwis kellegil siin teada.*

*Ka Jumalal. Niisama inimesi
ei salli ma, sest nad on nagu wesi,
mis kaasa weab, mis kord sattus sinna.*

*Ma waikselt tahan läbi elu minna
ja üksi kannatada, üksi kanda,
mis kurblik elu mulle wõtab anda.*

Ija.

Norra kirjaniku Björnstjerne-Björnson'i jutustus.

Mees, kellest see jutt räägib, oli kõige vägevam oma kihelkonnas. Ta nimi oli Thord Dverraas. Ühel päeval seisis ta õpetaja kirjutustoas, kirjasti ja tõhijelt.

"Sain poja ja soovin, et ta ristitaks", ütles ta.

"Mis talle nimeks saab?"

"Finn, nagu minu ajal".

"Ja kes on waderid?"

Mees nimetas nimesed ja need olid terwes kihelkonnas kõige enam lugupeetud mehed ja naised, ühtlast isa jugulased.

"Kas on sul muidu veel midagi ütelda?" küsis õpetaja ja waatas talle otja.

Talunit seisis filmapilgu waikides.

"Soowitsin, et ta ihpänis ristitaks", ütles ta.

"See tähendab ärüpäewal?"

"Tulemal laupäewal kell 12 lõunal".

"Kas on sul midagi muud veel?" küsis õpetaja.

"Ei tea enam midagi".

Talunit keerutas kibarat käte wahel, nagu tahaks ta lahutada. Müüd tõusis õpetaja püsti.

"Siis laje mul enesele veel kaaja anda soow", ütles ta, astus mehe juurde, wõttis ta täest kinni, waatas temale filma ja ütles: "Andku Jumal, et see laps sulle õnnistujeks oleks!"

Kuusteistkümmend aastat hiljem seisis Thord jälle õpetaja toas.

"Sa oled samajugune kui enne", ütles õpetaja, kes tema juures wähematti muudatust ei näinud.

"Mül ei ole ju mingijugust muret", wastas Thord.

Õpetaja waikis.

Natukeste aja pärast küsis ta:

"Mis soow on sinul täna õhtul?"

"Tulin poja pärast, kes homme esimest korda armulauale läheb".

"Ta on tubli pois".

"Tahsin Teile makstud maksta, aga enne veel kuulda, misjuguje koha ta kirjikus saab".

"Määrasin temale esimese koha".

"Nii, müüd tean — siin on Teile kümme taalrit".

"On sul veel mõni soow?" küsis õpetaja ja waatas Thordile.

"Ei tea enam midagi".

Ütles ja läks.

Jälle oli kahelja aastat mööda läinud, kui

ühel päewal wäljast õpetajamaja eest wali jutõmin kajas. Tuli hult mehi, esimesena Thord.

Õpetaja waatas üles ja tundis Thordi ära.

"Sa tuled täna teiste saatel".

"Soowin poega maha kuulutada; tema tahab abielusse astuda Karen Storlideniga, Gudmundi tütreaga; Gudmund ise seijab ka siin".

"See on ju kõige rikkam uieu terwes kihelkonnas".

"Nii räägitakse", wastas talunik, oma juukseid pilitades.

Õpetaja istus piirut aega nagu mõteldes; ilma, et midagi oletaks ütelnud, kirjutas ta selle peale nimesed oma raamatusse, ja mehed kirjutasid alla.

Thord pani kolm taalrit lauale.

"Minule on ainult üks maksta", ütles õpetaja.

"Tean, mis Teile õigus on saada, aga Finn on mu einus laps — tahaksin oma asja heameelega hästi teha".

Õpetaja wõttis raha wastu.

"Müüd oled ja poja pärast juba kolmat korda siin, Thord".

"Aga müüd olen temaga ka walmis", wastas Thord, sidus rahakoti kinni, ütles Jumalaga ja lahkus.

Meheid läksid talle järele.

Kelleteistkümmend päewa hiljem sõubsid isa ja poeg waitje ilmaga üle wee Storlideni, et seal pulmades asjus lähemalt läbi rääkida.

"Sõubepind logijeb minu all", ütles poeg ja tõusis üles pinki korraldama.

Samal pilgul libijeb laud, mittel ta seijab, piirut kõrwale; ta wiskab käed üles, karjatab ja kufub wette.

"Wõta aerust kinni!" hüüdis isa, tõusis ruttu üles ja ulatas talle aeru.

Aga kui poeg juba mitu korda selle järele tahmanud, tardusid ta käed.

"Dota, oota!" hüükab isa ja sõubis tema poole.

Seal kufub poeg seliti, heidab ijale pika pilgu ja wajub põhja.

Thord ei tahnuud jeda õieti ustuda, jättis paadi paigale ja wähtis tardumult täpile, kuhu poeg kadunud, nagu peaks ta veel weepinnale kerkima. Tõusid üles mõned wullid, veel mõned, siis veel ainult üks juur, mis lõhkes — ja meri oli jälle peegelselge. Kolm päewa ja

ööd nägid inimesed isa jelle koha ümber sõudwat, ilma et oleks sõnnud, ikka et oleks maganud; ta otsis poega. Alles kolmanda päewa hommikul leidis ta tema ja kandis ta ise üle mägede oma kodu.

Seis päewast saadik oli mift terve aasta mööda läinud. Õpetaja kuuleb weel hilja sügise õhtul kedagi koha ukse taga olewat ja ukse käepidet kobawat. Ta arwas ukse ja sisje astub piff, küüru wajanud mees, kõhn ja walgete juustega. Õpetaja tunnistab teda kaua, enne kui ära tundis.

Oli Thord.

„Lulid nii hilja?“ küsis õpetaja ning jäi ta ette seisma.

Järgnes piff waitus. Wiimaks ütles Thord:

„Mul on midagi kaajas, mida tahaksin heameelega anda waestele; kawatjen põhjendada

kapitaali, mis peaks kandma minu poja nime“.

Ta tõusis üles, pani raha lauale, ja istus siis jälle.

Õpetaja luges raha.

„Siin on hulk raha“, ütles ta.

„Pool müügihinnast, mis oma talu eest jain“.

Kaua istus õpetaja waitfist; siis küsis ta pehmel toonil:

„Mis kawatjed ja nüüd peale hakata?“

„Midagi paremat!“

Jälle istusid nad küki aega waitides, Thord — filmad maas, õpetaja — teda filmitsedes.

„Nüüd ujun ma, et ju poeg sulle on õnnistusteks olnud“.

„Jah, nüüd olen minagi jelle peale kindel“, wastas Thord üles waadates, ja laks pisarat weeresid piffamisi ta palgelt alla.

Daphne.

Prantsuse kirjaniku Selene de Zunlen de Nyevelt'i luulejutt.*)

Daphne, maa ja wee tütar, oli ilusam kõigist teistest näkkidest. Lehtede wastpaiste pani ta walfjad juuksed ja põhjatunud sinifilmad roheltalt järama. Ta oli paendur ja priske kui jõe laine. Ladon, jõe jumal, oli ta jaladusliku ja tajase Gääge sünnitanud. Ja ta oli ilus kui päikese walguis.

Ja päikesejumal hakkas teda armastama. Põhbos Apollo põles tema wastu täis kirglist armastust. Esiotja himustas ta tema wastpaistet mees, siis teda emast. Ta himustas teda, sest et Daphne liitum ja muulik oli, sest et ta, nagu peatamatu laine, ühtlasi kiikestas ja põgenes.

Põhbos Apollo armastas wee tütarit, kuid jee ei armastanud teda. Daphne kartis teda, nagu lained päikest kardawad, mis neid kurnab, kuna ta nende selget wärskust joob.

Jegi jumalad saawad mõnikord tunda inimeste tumedaid leeki ja kannatawad nende kurbmeelsete hädade all. Põhbos Apollo ei walitjenuid rahulikude wäljade üle mitte enam rõõmasti. Sündsate wäli paistis olewat ta meelst liig kitsas, kui et ta jumalikust piinast olets aru saanud.

Ühel jumapäewal — meelajad jumistajid ja kilgid laulsid, — pikutas Daphne Arkaadia õlipuude all. Juuksed lahti — nii lamas ta. Mingisugune kaew sulises ligidal põõsastes.

Põldlikked laotajid laiali mee lõhna. Puud magajid keskpäewa leegis. Rohutirtsud näijid olewat nagu haruldajed kirjud kalliskivid. Mõned neist lendajid nagu linnud ja nende laialilaotatud tiivad wirtwendajid roheltalt sinisel põhjal.

Daphne oli maas, kulne kui päike ise. Ta paistis olewat juwitunni kõrgem ilme, kõige täielikum laiutus, ainus lill maal ja weel, mille laps ta oli.

Põhbos Apollo nägi teda Arlaadia õlipuude all. Ja noor jumal himustas teda oma palawa ja kalgi hingega. Et teda omale rõõwida, lahkus ta selgest taewast ja hakkas Daphnet taga ajama.

Alga peatamatu nagu weji, mis igawesti põgeneb, libises Daphne tema eest ära. Ta põgenes ja ta kärmed jalad ruttajid nagu hõbewätk läbi rohu. Ta põgenes ja jumal ruttas talle järele, leekiwalt ja hirmjalt. Ditsew rohi tahwatas ja kuivas ära ta põgenewate jalgade all.

Millad jäid kuwaks. Apollo juuksed loitsid nagu niljawad leegid waitkes õhus. Kõikjus filmitses imestades päikse jookju läbi maisse orgude.

Põgenew Daphne, ilusam kui soow, tundis, kuidas jumala põlew hingedõht lähenes. Ta tundis, et wihatud ja kardetud Põhbos Apollo, noor ja kirglik jumal, teda wõis armastades kaisju wõtta, ja hirm, juurem kui üksti

*) Wõetud kogust: „Copeaux.“

inimlik hirm, jurmaw jahmatus, rääkimata häbiga segatud, kirjendas temas. Tema neitlikkust vihastas kallalekippumise vägiwalla vastu.

Oma lapsepõlme mälestades, palus ta Gääd, head, emaliku maad. Ja Gää võttis oma ilusama tütre palve kuulda. Ta andis oma laia, kaitsema süle, ja põgeneja kadus sügavusse, milles kõik end peituvad.

Ja teda tagaajam Põhobos nägi himustatud kaju asemel rohelist loorberipuud. Kurvem ja pettunud kui jurelik, noppis jumal nuttes pühitsetud loorberi. Ja et ta oma unistuste lootuse kaotanud, et ta üksi oli oma

walus, siis needis ta loorberi. Ta needis loorberi ja kõik need, kes tulewikus tema petlikka lehti noppima jaamad, et oma otjaesist ehtida selle tarvastawa krooniga.

Ja sellepärast rõhub loorber raskesti kõigi nende otjaesist, kes teda kannavad. Sellepärast nopivad teda luuletajad ainult oma kadunud unistuste peale mõeldes. Kuna nad oma unistuste lootuse on kaotanud, nopivad nad neid neetud lehti. Nad nopivad neid kahetjedes ja ehivad petliku krooniga oma halliksinewaid oime.

Tõesti ütlen ma teile, luuletajad nopivad nuttes jumaliku loorberi!

Mesilane.

Berfia legend.

Allah oli maale imeilusa päewa kinkinud. Suneštatud kuldpäiksest, lendasid linnud lõbusalt õhus; kirjud, toredad lilled awasid oma dienupud ja täitsid õhu kõige meeldiwama lõhnaga.

Kõik elowad olewujed laulsid hümnid Jumalale, kes maale oli kinkinud päikse, töö ja igajugu õnnistuse.

Ustinasti lendas üks wäike mesilane lillest lillele. Sügawmõtteliselt pistis ta oma nina lillenuppudesse ja võttis sealt wälja magusa mee, millega ta oma wäikse teha täitis.

„Jumal appi!“ hüüdis korraka hääl tema taga.

Mesilane peatas filmapilgu tööil, pööris ümber ja nägi oma mesipuu kõrwal eeslit, kellele ta humistades wastas:

„Midaflu Jumal!“

„Mis sa seal teed?“ küsis eesjel.

„Teen mett!“ oli wastus.

„Mett! Mesi — mis see on?“

„Tule siia, siis näed. Wja keel wälja ja ma annan sulle teda maitsta.“

Eesjel awas suu, mesilane istus ta keelele, asetis sinna raasukele magusat, lõhnawat mett ja lendas siis jälle mesipuuusse.

Kahulolles noogutas eesjel pead ja maitseis mett, mis talle wäga meeldis.

„Ütle, mesilane, millest sa mett teed?“ küsis ta.

Smetades filmitjes mesilane eeslit, kes nagu ta nägi, weel ei teadnud, kuidas mesi tekkis. Kuid wastutulelikult andis ta temale seletuse, tarwaste katsumisjarmedega lõpmatu Jumala ilma peale tähendades ja üteldes:

„Waata ometi oma ümber, eesjel! Kuhu ja

iaal waatab, igal pool särawad miljardid lilled ja tuhanded puud sirutawad oma õksi ja latwut ules taewa poole. Sellest taewast jaadab oma kiired nende alla jumalik päike, mis kõik eluga täidab ja puud ning pungad õitsuwuuele ajab. Joovastawate lillede ja termisliste taimede kõrwal kasvawad ka kahjulikud, ject päike paistab ühetaja hea ja kurja peale...“

„Mis on minul selle kõigega asja?“ küsis eesjel, kuna ta nürimeelne pilk üle laia wälja uitas. „Kas ei ole see ükskõik, misjugune rohi wäljal kasvab? Mina sõõn ju iga päew lõhu täis, ilma et see mulle wiga teeks. Aga sinu käest küsijin ma seletust mee üle.“

„Seda pead sa ka jaama, oh eesjel,“ sumistas mesilane uuesti. „Sellest lillede küllusest, mis nagu waip maapinda katab, wõtan ma mee ja nimelt kõige parematest taimedest ja neist, mis ka ainult ühe tilgakele magusat wõiwad anda mahla jaoks, mis oma tehase koonndan.“

Mesilase seletus paistis olewat eesli meelest hirmus rumal ja haawatud toonil ütles ta karedasti:

„Ei ma oleks uskunud, mesilane, et sa minu lahke teretuse peale walega oleks wõstanud! Arwad sa mind siis niisugujeks eeslik, kes enam wahet teha ei oska wale ja tõe wahel?“

„Olen ma siis waletanud?“ küsis mesilane imeštades.

„Muidugi waletad sa! Seft mis sa mulle ütlesid, on ju sul la lollus! Oled wiist unustanud, et mina ise iga päew mitu head naela rohku ära sõõn. Ja kas on minust ial mett wälja tulnud?“

„Aga saa ometi aru, eesjel, et mina wälja

otfin ainult kõige paremad taimed ja mahla lilledest, ilma et tibakestki libedust võtaksin“.

„Ka see on vale“, vastas eesl vihaselt, „ainult sõnade mäng. Kui mina iga päev juure hulga rohtu ja lillesid ära jöön, siis lähed ju ka nende mahl minu kõhtu. Ja miks ei muutu ta jeal siis meeks?“

„Aga sina jööd ju ka ilma walikutu“, vastas mesilane.

Kuid eesl karjus talle vihaselt wahaie:

„Mina ei laje ennast petta ega narrida. Heade juuwide tajuts tahad ja mu pead jegi ajada. Seda ma ei jalli! Tule lähme kohtusje, kes jind ju ebatöe eest peab karistama!“

Eesl ja mesilane lätsid kohtusje, kus metja loomad parajasti ühe targa kaameli kohtumöistjaks waltsid.

„Palun jind, kaamel, ole õiglane ja karista mesilast, nagu ta jeda on teeninud“, algas eesl. „Täna hommikul jalutasin ma üle wälja, jaan mesilajega kokku ja hüüan: „Jumal appi! Mis teed?“ „Deen mett“, vastab tema ja annab mulle mett maistagi. See oli maitsew ja hea lõhnaga. Mina tahtsin jeda ka teha ja palusin teda mulle oma jaladust teatada. Aga teatamise ajemel waletas ta mulle kõikjugu loba ette ja ütles, et lilledest magusat mahla imevat. Müüd tead ja siis ijegi, tark kaamel, et ma iga päew jöön suure hulga lillesid, nii häid kui pahu, lõhnata ja lõhnaga. Aga kas olen ma ialgi mett jaanud? Sinagi jööd ju alati kõikjugu taimi!“

Kaamel mõtles kawa järele, aga asjatult!

„Et mitte kedagi jüütult jüüdi mõista“, ütles ta, „juhatan teid loomade juure, kes minuist weel targemad. Muidugi jöön ma rohtu, ja kui mõned neist mõnikord ka magusad on, magusad ei ole minu kehast weel ial wälja tulnud“.

Kahewahel olles pead wangutades lahtus kaamel, kuna eesl mesilajele ijemeelselt ütles:

„Siis läheme lõwi juure; tema on meie kuningas ja peab kõik teadma!“

Nad lätsid lõwile teenijate läbi ütelda, mispärašt nad tülis olid. Aga et lõwil parajasti palju tööd oli, siis kästis ta, et kõige targemad loomad asja ühijelt läbi harutatjid.

Koosolek awati, eesl kandis oma kaebuie ette, ja mesilajelt paluti seletust.

Aga niipalju waewa, kui mesilane ka nägi, et oma seletust selgesti anda, kohtunikud wahtisid teda juuril silmil, urijesid ja löristasid, ilma

et oleksid aru jaanud. Mõned neist teadsid küll, et mesilane ei putukaid ega usse jöönud, waid ennast ainult lilledest toitib, aga sellegipärašt ei uskunud nad teda, jest nad jöid ju ka ije rohtu ja ei ojanud ometi mett teha.

Waene mesilane ei jaanud ei seletuste ega wannete waral neile midagi selgetis teha. Ta äratas koosolijates ainult juure tüli ja kõik jaid ta peale vihaseks. Kõhendati ja tülitseti ja otjiti mesilajele asjatult kohast karistust. Kuid nad ei jöudnud otjusele ja jätjid asja itkagi lõwi itjustada.

Üstawatatest alamatest piiratud, wöttis lõwi rojuwaibale istet. Jultunult seisis pitakõrwaline eesl tema ees, kuna mesilane alandlikult peenel lillewarrel istus. Kolmat korda seletas eesl pitak-laiast oma kokkujuhtumist mesilajega ja jutustas uuesti, mida mesilane tegewat, ning palus waletajat karistada, jest et see oma jaladust teada anda ei tahtmat.

Siis kõneles mesilane ja katsus oma tööst wõimalikult selget pilti anda. Kui ta lõpetas, ütles kuningas:

„Hea küll, jain kõigest aru ja müüd mõistan kohtu. Sei, timukas, lõwi mesilajele pea otjast maha!“

Nii käis kuninglik läst vihasele pantrile, kes, mõök käes, ette astus.

Kõhkudes langes mesilane kuningaga jalgade ette põlwili ja palus seletust, miks talle nii hirmus karistus mõistetud.

Lõwi kortjutas kurjalt kulme, filmisjes vihaselt waikest mesilast, kes tema ees põlwitas, ja vastas waljul toonil:

„Sina pead jurema! Küll jain ma sinust aru, aga ja nägid ju ije, et ei eesl, ega tark kaamel ega teijed elajad, kes siin koos on, stnust aru ei jaanud. See käib nende filmapiirist üle, et ja üsna teaduwjeta miljardidest lilledest mahla wälja imed ja mett teed. Nagu müüd, ei öska ja ka edaspidi jeda imet eeslitele (ja eeslid on nad ju kõik) selgetis teha. Jätan ma sinu müüd elama, siis ei ole loomad ial enam rahu ja lipuwad wiimaks minugi kallasle. Ei, jellepärašt on parem, et jured; mina jään eeslite jeltji ja elu käib endist rada. Siis ununeb warsti mesi ja ta tekkimise jaladus. Timukas tee, mis kästud!“

Panter keerutas oma wälkumat mõök ja warsti weeres murule waikse mesilajele keha küljest ta pea, millega ta eluaeg magusad mahla imenud lilledest.

Organist.

Boola kirjaniku **Henri Sienkiewicz'i** jutustus.

1.

Jalgade all rudijes kõvatskülmanud lumi, ei olnud aga liig pakas.

Kleinil aga olid pikad koivad ja ta sammus wahvasti teed mööda Zagrabiest Ponitla poole, sest külm kaswas ja rändajal oli seljas ainult lühike pihhtajutas ja jalas õhukejed lapitud püksid ning jaapad.

Käes oli tal hoboe, peas kerge jumifikubar, kõhus paar klaasi arakut, südames hele rõõm ja hinges peale selle veel täielik põhjus selleks.

Täna hommikul kirjutas ta õpetaja-herra juures alla lepingule, mis ta määras tulewajeks organistiks Ponitlas.

Tema, kes siamaani maailmas ümber hulkus kui mustlane, kõrtstij kõrtstij, pulmast puima, laadast laadale, et enesele leiba teenida hoboeaga wõi orelimänguga, mida ta pealegi paremini ostas kui ükski organist ümbruses — tema pidi nüüd wiimats koha saama Ponitlas ja seal rahuliku elu elama ise oma katuse all.

Prii korter aiaga, aastas jada wiiskümmeid rubla palka, poolwainulit, lugupeetud amet ja teenistus Jumala auks — kes ei ootaks sellest lugu pidada!

Alles eile veel pidas iga küllamees, kel mõni tiin maad, teda nabikaelaks. Nüüd pidi ta tema ees müüsi maha wõima.

Organist, ja pealegi veel nii suures kihelkonnas kui Ponitla, pole jugugi tühi asi!

Juba ammu oli ta seda kohta soowinud. Nii kaua kui wana kõster elas, polnud selle peale mõtelda. Kui ta selle sõrmed juba ammu olid kangeks jäänud, nii et ta veel waevalt jaksas orelit mängida, ometi ei tahtnud õpetaja teda ametist tagandada, sest et nad juba fakskümmend aastat olid koos töötanud.

Uga kui õpetaja hobune wanale kõstrile nii kõvasti oli rinna alla löönud, et see kolme päewa pärast juri, ei wiivitanud Klein minutitki õpetajalt kohta palumast. Sama wähe wiivitas õpetaja temale kohta andes. Sest paremat organisti ei oleks linnaistki leitud.

Kust Klein osawuse oli omandanud hoboe, orelit ja teisi mänguriistu hästi mängida, oli raste ütelda — isalt igatahes mitte; sest see oli ju noores eas solbatiks ja mitte mängumehets wõetud, ja wanamees oli ta kõietegija ning puhus selle juures suitsu piibust, mis tal alati suurte wurrude all juus tolgendas.

Lapsest jaadit kuulatas Klein iga tooni, mis mängiti. Siis oli ta orelitallajaks kõstri juures, kes kui poissi lusti nägi, talle orelimängus õpetust andis.

Juba kahe aasta pärast lõi õpilane meistri üle, ja kui seekord mingisugune mängumeeeste jalk sealt läbi läks, jooksis ta nendega ühes ja käis aastaid nendega ümber ning mängis, kus aga juhtus, majade ees, laataidel, pulmadel.

Alles ui jalk laiali läks, tuli ta Zagrabiesje tagasi, kust ta isa pärit oli, räbalates, kõhu ja waene kui kirikurott.

Seal elas ta nagu linnuke oksjal ning mängis südisti, kord inimeste ees, kord Jumala auks.

Ja ehk küll kõik inimesed talle ta rahutut elu ette heitsid, sai ta ometi warsti kuulhaks.

„Mis on Kleinist saanud!“ öneldi Zagrabies ja Ponitlas. „Mis tema mängib, meeldib Jumalale ja waimustab inimesi!“

„Jumala pärast“, ütlesid teised, Kleinis elutseb mõni paha waim!“

Ja tööpoolest peitus ses pikkade koivadega waeles hulgujes midagi.

Weel wana kõstri elupäiwil, kui Klein mõnikord tema aset täitis, oli ta orelimängu juures tühti kui meeletu.

See siinids ninelt peamesje ajal, kui inimesed kirikus juba palwetajid, wiirukits:its terwet kiriku täitis, kui kõik, kel hing sees, iculsid ja tema ise orelit mängis, kui palwe kellede helinal, mirri-, bernsteini- ja rohulõhnai, künnalde järal kõik hinged nii täitis, et terve kirik nagu näis ühes lehwitwat ingli tiimul.

Pigistas preester siis wagalt filmad kinni, siis tegi Klein orelil hedajama. Ja selle juures oli tal, nagu mängiks orel ise, nagu wõogaksid tinatorude hääled nagu lained, nagu kohijeks nad nagu jõgi ja kof wõi fosistats nagu oja ja allikas, wõi tilguks maha nagu wihm, kuni terve kirik tõi sai põrandast laeni, ussest altarinini, ja nad ühes wiirukiga ja päiksehiilguisega tungisid inimeste hinge, kord ahwardawalt ja majesteetlikult nagu kõu, kord nii raskemeelselt nagu rahwalaul, kord kõledalt, kord tumedalt, kord lufjubes nagu õõpikulaul.

Ja pärast messet tuikus Klein nagu uimane ja unenäos, ometi särawail filmil, kuna inimesed arwajid, et ta orelimängust on wäsinud.

Käärkambris pistis talle õpetaja siis raha pihku ja sõistas talle kiituse kõrva.

2.

Klein aga jammus wälja inimeste parwe jetta, kes kirjku ette kogunud, ja kõik wõtsid tema ees müüji maha ja silmitajid teda imestades, ehk ta küll ainult wiletas ruumis elas.

Kuid mitte selle tarwis ei läinud ta wälja, et tuulda: „Waadake, sealt tuleb Klein!“ waid ainult selle tarwis, et näha jeda, kes talle kõige armjam oli nii Zagrabies ja Poniklas, kui terwes maailmas, nimelt wäikest Olgat, Zagrabie telliskiwitegija tütart.

Sügawasje südamesse oli see neiu enda wajutanud temale oma ruffilille kawa filmadega, jumekate põsedega ja kirsi punaste huultega.

Tema ise märkas, kui kord järele mõtelbes maailmas ringi waatas, selgesti, et telliskiwitegija oma tütart temale ilal ei anna, ja arwas siis, et kõige parem on temast loobuda, kuid tundis ehmatades, et see wõimata oleks, ning õhtas siis sügawas walus:

„Ah, see peab nagu plaaster; tangidegagi ei jaa teda lahti rebida!“

Oli ta ju ainult selle neiu pärast hulgujelu lõpetanud, et ainult temale elada, ja kui ta orelit mängis, mõtles ta ainult, et neiu teda kuuleb, ja mängis jeda paremini.

Olgaga oli esiotja ainult ta mängu imestanud, siis aga ka teda enmast armastama hakanud, nii et Klein talle kõige armjamaiks inimeseks jai, ehk tal küll tõmmu nägu, lühike piht-kajukas ja pikad jalad olid.

Telliskiwitegija aga ei tahtnud, olgugi et tal enesjelgi midagi ei olnud, tütart Kleinile anda.

„Niisugust neiu“, mõtles ta, „hakkab igaüks armastama. Mis tarwis peab ta siis hulgujelu anduma“.

Ja ainult harwa, mõnikord ka sugugi, lubas ta tal oma maija tulla.

Uga kui wana kõster juri, muutus asi kohe. Nii pea kui Klein lepingule oli alla kirjutanud, ruttas ta kohe telliskiwitegija juure.

„Kui ma ka ei ütles, et teist nüüd midagi peaks saama“, tähendas see, „siis oled ja nüüd ikkagi juba organist ja mitte enam hulgu“.

Ta palus teda suppa ja kostitas teda kui külalisk. Ja kui Olga ilmus, hüppas wana-mehe süda rõõmu pärast, sest Kleinist oli nüüd täismees saanud, kel oma majapidamine ja maa ja kes õpetaja kõrwal kõige juurem mees oli terwes Poniklas.

Ja siis wiibis Klein nende juures lõunast õhtuni ise oma ja Olga südamerõõmuks.

3.

Nüüd jammus ta lumawa eha paistel lumest krudijewat teed mööda kodu — Ponikla poole.

Bakane kaswas, ilma et Klein sellest oleks hoolinud. Kuid ta jammus kiiremini ja mõtles tänase päewa ja Olga peale. Ja ta süda läks jälle soojaks.

Õnnelikumat päewa polnud ta elus veel näinud.

Baljal, puuta ja pööjata teel, mis lumega kaetud heinamaadest läbi wiis, ja punakalt lumawa taewawõlwi all kandis ta oma rõõmu nagu laternat, mis talle pimedas pidi teed näitama.

Ja selle juures kerkis talle waimu ette jälle kõik, mis sündinud: läbirääkimine õpetajaga, lepingu allakirjutamine ja iga sõna, mis ta telliskiwitegija ja Olgaga wahetanud.

Kui nad koos istusid, ütles Olga temale:

„Minul on see ükskõik: lähemini minu seltsis üle mere ja maa, ka ilma kohata, ainult ühele on koht parem“.

Tänulikult juudles ta selle eest Olga õlga ja ütles:

„Zunad tasugu sulle jeda, Olga, igawesti, aamen!“

Kui ta nüüd jälle selle peale mõtles, tundis ta selle jõe peaaegu häbi, et neiu talle igale poole tahtis järele tulla, kui isa jeda ainult oleks lubanud.

„Ka nüüd rändaksid ja minu seltsis siin lagedal teel läbi jää ja lume, mu kuldne südamekene! Kannata veel pisut, siis oled juba minu naine!“ mõtles ta endamisi, ja jooksis ikka rutemini, nii et ka lumi ikka waljumini hakkas rudijema.

Kuid warsti jälle mõtles ta tänuga: „Niisugune naine on mul veel puudunud“.

Oleks nüüd Olga tema juures olnud, ta oleks hoboe maha wisanud, Olga oma rinnale surunud ja teda kallistanud ja juudelnud.

Ka tund aega warem oleks wõinud ta jeda teha. Uga nii see on: tahad midagi õige head ja armast teha wõi ütelda, siis oled kui tola ja keel ei liigu. Orelimäng on ometi palju kergem!

Wahapeal muutus lai, kuldpunakas pael läänetaewas kitsaks, siis ainult kuldnõõriks ja kadus wiimaks täiesti.

Warsti jõudis kätte pimedus ja taewas sirajid tähed heledasti ja selgesti nagu enamasti talwel. Kõik wõttis peaaegu ära tulewase Ponikla organisti kõrwalestad, ja et ta teed täiesti tundis, otustas ta otjati üle heinamaade minna, et rutemini koju jõuda.

Warsti kerkis ka juba tema tume kaju pea

aegu otse õudselts laia lumelagendiku kohal kõrgele.

Et aega lühendada, tahtis ta endale midagi ette mängida, kui sõrmed weel sõna kuulsid.

Wäsinult ja nagu aralt kajas hoboe hääl laialt lumelagendikult wälja waitkõrse õõsse, jeda iseäralikumalt, mida waljumini ta rõõmaid wiije weeretas.

Siis tuli talle jälle meele, kuidas ta telliskiwitegija juures teise klaasi järele mängima hakanud ja kuidas armas Olga teda lauldes oli saanud.

Neidjamu laule tahtis ta nüüd mängida ja algas jellega, mis Olga talle ette laulnud, aga mis telliskiwitegijale ei olnud meeldinud. Siis oli Olga ühe teise laulu laulnud, mis ta Zagrabies õppinud ja mis isale enam meeldis.

Kõige enam naerjäd nad aga kõik laulu kuuldes, mis algas: „Oh mu roheline pott!“

Selles laulus nutab neiu, enne waljusti naerma hakkamist, katkenud poti pärast ja laulab:

„Oh mu roheline pott,
mille katti pillas Dtt...“

Dtt aga jatkab trööstide:

„Ära nuta, wäike,
minu õhnepäike:
poti sulle tajun ma,
ainult ära nuta ja!“

Olga laulis kaua oma potilaulu ja hakkas siis waljusti naerma.

Klein aga wõttis kähku hoboe juust ja watas talle kui Dtt täiest rinnast:

„Minult ära nuta ja!“

Ka nüüd õõsel mõtles ta päewase lõbuja laulu peale ja mängis enesele ifka jälle ette:

„Oh mu roheline pott!“

ja naeratas weel nüüdki, niipalju kui jeda ta hoboole surutud huuled lubasid.

Kuna need aga peaaegu hoboe külge külmasid ja sõrmedki ju klappide peale tardusid, pidi ta mängu lõpetama ja jammus edasi, mäsfitud udusse, mis ta hingeaurust tekkis.

Juba natuke maa järele wäsis ta ära, jett ta ei olnud jelle peale mõelnud, et lumi heinamaal wõiks paksem olla kui teel, ja et tal jeal raskem oli jalgu lumest wälja tõmmata.

Peale jelle oli heinamaal auke, mis lund täis tuisatud ja kuhu ta wahel põlwini jisse jattus.

Nüüd kahetjes ta ometi, et teekt lahkunud, kus tal wahest wõimalik oleks olnud ka mõne mehe reel Bonitlasje jõuda.

4.

Ifka heledamini kiirgasid tähed, ifka pahuramaks muutus patane. Temal aga jeisid higitilgad otjaestjel.

Kui siis weel tuulehoog temast ajuti üle puhus, hakkas ta lõdijema.

Jälle katjus ta mängida. Uga huuled ei kuulnud sõna ja ta nägi ilmaaegu waewa.

Wiimaks waldas teda üffildujetunne. Umberringi oli kõik nii tihhi ja paljas. Bonitlas ootas teda jeo tuba. Uga tema mõtted wiibisid parema meelega Zagrabies.

„Sumalale tänu, jeal läheb minu Olga joojas taas puhkama“.

Ja need mõtted rõõmustasid teda jeda enam, et tal endal jün külm ja pime oli.

Wiimaks oli ta heinamaast üle komberdamud ja jõudis karjamaale, mida jün=jeal kadakapõõjad katjid. Uga ta oli juba nii wäsinud, et kõige parema meelega mõne kadaka kõrwale oleks puhkama istunud.

Kuna ta aga külmawõtmist kartis, siis jammus ta edasi.

Õmetujeks aga olid kadakapõõjaste kõrwal juured lumehanged.

Kui ta mitmest niisugusest juba oli läbi jammunud, oli ta nii wäsinud, et ütles:

„Nüüd pean istuma. Kui ma magama ei uinu, ei külna ma ka ära, ja et ma magama ei uinuks, siis mängin enesele ifka jälle ette:

„Oh mu roheline pott!“

Ja eriti wäsinult kajas hoboe hääl waitjel õõl ühetoonilisel lumelagendikul, ifka nõngemini, ifka tajamini, kuni ta wiimaks täiest wait jäi.

Klein aga tõrjus ifka weel und filmist, ehk küll jõbad tal ju raskesti filmadele wajusid, ja mõtles wahetpidamata Olga peale, tundis enda aga jün lumeförbes ifka enam mahajäetud olewat, nagu oleks Olgagi temast juba lahkunud, kuna ta tema juures jel patasel õõl puudus.

„Olga, kus ja oled?“ jostistas ta weel, ja siis waljumini, nagu teda hüüdes: „Olga!“

Ja jelle juures libijes hoboe ta tardunud täest maha.

* * *

Õommitupäike walgustas ta istumat kogu, hoboe jalgade kõrwal maas, ja ta naeratahes tardunud nägu, nagu oleks ta weel wiimasel hingetõmbusel kuulnud laulu: „Oh mu roheline pott!“

Saare õpetaja.

Saksa kirjaniiku Wilhelm Lohjien'i romaan.

3

Alga kui ta jälle kõnelema hakkas oma sihtideft, siis lahkusid nad taft jälle. Ja mis neid eistotsa tema poole tõmmanud, ta waejus, see muutus talle nüüd pahetis. Tema polnud ju neift parem. Ja ta tohtis mahandada, nende elu ja mõtteid ümber muuta, neid ta iseks teha? Tema, kes ije weel oli mannermaa mees? Ei, seda ei lafknud nad enestele meeldida. Seda ei olnud. Seda oli ftiaamaani weel iga saareõpetaja pidanud tunda ftamaa.

Ja nii tuli, et nad pärast Jumalateenistust mitte nagu muidu jalkades jurnuaeda seisma ei jäänud, waid kohe koju läksid. Minult Melfs jäi, wotas õpetajat ja ütles, kui see kiritust wälja astus:

„Weel kord südameft teretulemaft saarel. Peaks Teile elu ftin meeldima.“

„Tänan Teid.“

Siis pööris kogudufe efitaja minema.

Nüüd oli õpetajal äkki, nagu ta peaks teda peatama. Ta oli nii kindlasti oodanud, et see ta jutluje kohta midagi ütleb. Alga mees ei lausunud nõnagi.

Silmapiigu sundis õpetaja ennast.

Siis hüüdis ta minejale järele:

„Ah palun, herra Melfs, üks sõna.“

Melfs jäi seisma ja pööris tagasi. Ja nüüd oli jälle õpetajal tunne, nagu ei saaks ta sõnagi juuft. Alga ta sundis ennast ja ütles ruttu, lühidalt:

„Kuidas meeldis Teil minu esimene teretus kogudujele?“

Melfs tuli paari jammu tagasi tema juurde, andis talle kätt, silmitjes teda tõsijelt ja rahulikult ning ütles:

„Soowin Teile õnne ja püsivust. Kerge elu ei saa Teil okelema. Alga fealt tuleb kooliõpetaja Hanjen, tema tunneb meie saarerahwa laadi paremini kui mina. Tema ütleb Teile tõit.“

Ütles ja lahkus.

Wana Hanjen oli noobid kofku wõtnud. Nüüd seisis ta kiritukse ees ja wotas õpetajat, kes pikkamisi, pea norus, tagasi tuli.

Nad andsid üksteisele waikides kätt. Ja siis istufid nad kiritumüüri ääres seiswale pingile ja waatafid sõnalausumatult saarele. Nad nägid, kuidas saarerahwas üle aafade koju läks. See oli hoopis teine pilt kui täna hommikul. Nüüd läksid nad waikjelt ja pikkamisi. Nüüd walitjes neis rahutus. Oli näha, kuidas nad

ägedasti juttu weftfid ja elawalt kättega wehifid; midagi uut oli nende peale tulnud.

„Koh, herra Hanjen?“ ütles õpetaja pika waheaja pärast:

„Teie põli jaab olema raske.“

„Seda ma kord juba kuulsin,“ ütles Eichstädt ruttu wahele. „Kaste põli! sterget põlwe ma ju ei tahagi! Lahen wõidelda ja maadelda. Seta ma jua tuln. Kes on pannud käe adra külge ja waatab tagasi, see ei ole wäärt Jumala riigis. Kas hoopis Kristus jelleft, et ta põli raske oli? Ja tõit need, kes aastajadafid ta õpetust kuulutanud, lätfid wälja, kufimata jelleft, kas nende elu raske wõi terge olet.“

„Ja olid wististi ometi tõit nii targad, et oma pealetungimist kordkorralt ette walmitafid.“

„Siin on jutt ainult üheft müüft.“

„Ja see on loomulikult Teie wiis.“

„Muidugi. Jgauts wõib ainult ijennast anda.“

„Tõji. Ja Teile wõib Teie wiis õige olla. Kuid mitte ftin wäljas ja meile! Siin elab hoopis teiftugune rahwas kui mannermaal. Siin pole kedagi, kes ei oletaks lugemata kordi filma waadanud jurnale. Meie ümber luurab jurn ftin wäljas iga päew ja iga tund. Kanna-tage, kuni fügis mere meie saarele paistab ja weewood meie tubades toolidega ja laudadega furni pilluwad. See tõit on ftin wäljas loonud hoopis teife joo, kes Jumala ees mitte julafelikult ei painuta oma selga, waid kes seifab tema ees uhtelt ja kangelst, kes mitte ainult palub lapfelikult, waid ta nõuab. Jah, herra õpetaja, nõuab! Kangefti ja troftiwalt nõuab!“

„Alga herra Hanjen!“

„Jah, nii on asi, Teie ei ole weel näinud, et maru Teie paadi kui päffliktoore ümber paistab wõi wood Teie müürid maha kãristamad. Mina aga olen jelle läbi elanud. Siis ei aita pehmemeelne palmetamine, siis on waja hambad kofku pigistada ja raudjete rufikatega kinni hakata tõõft, ja, kui tarwis, ka Jumalast. Siis on tarwis temaga maelda, kuni teine alla jääb.“

„See kõlab ju peaaegu nagu mäfs!“

„Oh ei, herra õpetaja, see ei ole mäfs. See on meie lichte, õige wagabus. Ja meie oleme jellega tänini hästi läbi saanud, rõõmsasti elus ja rahulikult jurnas.“

Ta oli üles tõusnud ja toetas jurnuaia-müüri-le.

„Jah, herra õpetaja, õndsalt surra“, jatkas ta sügava tõsidusega, „ei ole siin wäljas alati kerge; sest keegi ei tea ju, kuhu jääb. Tähen-
dab: kuhu ta keha jääb. Ja ometi ei soowita midagi nii igatsewalt teada, kui jeda. Kus keha pärast wõitlust saab puhkama.“

Järgnes wälke wahaeag.

Õpetaja oli silmapilgu kohmetu ja ei tead-
nud, mis ütelda.

„Kas näete siin kirikumäe järsku seinu? Ka
siin oli kord maa. Ja seal wäljas, kus nüüd
wesi lainetab, oli ka pühitsetud jumuaed. Seal
puhkasid minu wanemad. Kus nad on? Tuli
torm, rebis kõik maa lahti ja kandis wäljatub-
nituid puufärgid wälja madalmerele. Ja, jah,
sellega peame kõik leppima. Aga meie seisame
ju igal pool Jumala pääs.“

Ja jälle helkis hele sära ta silmis, kui üm-
ber pööris ja õpetajale kätt andis.

„Urge pange seda wanale mehele pahaks, et
ta nii poolikult ja wabalt on rääkinud. Ja
nüüd pean minema koju. Minu armas abika-
sa ootab mind sõbiga. Jumalaga!“

„Jumalaga, herra Hansen!“

See kõlas ilma palju südameilksutata.

Õpetaja Gichtädt jäi jumuaiale seisma ja
waatas minejale järele, nii kaua kui ta wõis
näha.

Kui uhkesti ja kindlasti ta käis. Kas pi-
das ta enmast wõitjaks? Kas uskus ta, et wõis
kui wanamees temale, õpetajale, õpetust anda?
Kas tahtis ta temale peale sundida oma enam
kui üliwabadid waateid Jumalast ja Jumala riig-
gist? Ei, ei, tema ei lasknud enmast eeskitada.
Tema teadis, mis õige oli, ja tahtis eeskimata
edasi minna oma sihile. Jah, sihile. Ja ta pidi
sinna jõudma.

Weel kord käisid ta silmad terwest saarest üle
— üle aasade ja mägede, üle mere ja liitwa.
Pea püüsti seisis ta. Uhkesti sirutas ta kae
wälja:

„Ja ma wõidan ometi!“

Eiis läks ta matja.

6.

See oli mõni nädal hiljem.

Rõrgel ja selgesti wõlkous sinine sumipäike
madalmere kohal ja lumivalged, rahulikud pil-
wed rändasid nagu suured luiged läbi sinidõhu.
Ei olnud wähemakti lainet. Terwe meri oli
selge ja sile.

Saar õitses. Waewalt oli mõnda rohelist
kohakest näha. Kõik hõiskas kenas lillapunases
ja laotas laiali oma sära nii sügawasti ja täiel-
t, et paistis, nagu seisaks nende hehk ihegi maja-
müüridel.

Saarelill õitses!

Ja nüüd algas saarel rahutu aeg.

Saar õitses! See oli juurematele jaartele
wäljas meres nagu kutse, mis inimestega täide-
tud paadid wälketele jaartele tõi. Eiis tulid
iga päew kawatsewad, lobijewad, ehitud inime-
sed, jooksid kähku üle õitswate aasade, wahkijid
jultunult läbi wälkete afende tubadesse ja köö-
ki, norijid siin ja seal „wanu asju“ ja paiskujid
wiimats kõigesse sellesse imetaolikusse õits-
wusse, kahmasid sellesse ja sõitsid kõige selle ilu-
ga jälle tagasi oma waljudele jaartele; ja nii
mõnigi oli nende hulgas, kes kohludes saare
wäike üksilduse ja ütlemata suuruse lihtjuse
peale tagasi mõtles.

Kuid nii mõnigi neist kandis enesest ka elu-
aeg weel selle wäike, imetaoliku ilu sügawat
järe ja ta igatsus uits külmal talwepäewal nii
mõnigi kord tagasi õitswa saare päiksepildile.
Mõli oli nii, nagu Melfs alati tõendas: Kes
kord siin wiibinud, ei tule siia enam ial tagasi,
wõi ta tuleb ikka, ikka jälle uuesti.

Saar õitses!

Peeter Dirkseni kõrtji ees lehmis kõrgel li-
puwarrel riigilipp, märgiks, et saarele tulemas
oli mõni laew.

Jaan Behrend waatas parajasti afnast
wälja, kui lipp üles tõmmati, kääris püksid üle
põlwe üles ja läts wälja maja ette.

Seal nägi ta Peeter Dirkseni seiswat, kes
pikkfilmaga merd filmitses.

„Tuleb ta pea, Peeter?“

„Jah, on juba Naail.“

See oli liiwajoom, mis Nordmarschi ja
Umrumi ning Föhri wahel seisab.

„On see jälle mõni märgipanija? Eiis
jaab ju jälle raha teenida.“

„Ei. See on „Germania.““

„Mis? Champanjerikapten? Eiis tu-
leb jälle lõbus õhtupoolik. On tal palju rah-
wast peal?“

„Uun, jah.“

Ja Peeter Dirksen laskis pikkfilma wajuda
ja pani selle maja ukse kohal seiswatele messing-
haakidele.

„Tuleb ka wallile, Jaan?“

Jaan tõi laudast pika kారు ja lükkas kinnu-
wa, ksendama kారు üle sildade walli juure
saare põhjakandil, kuhu kõik laewad tulid, sest
et seal wesi kõige sügawam oli.

Ta heitis maha rohuse, toppis piibu täis
ja filmitses laisalt oma suitfurõngaid. Siin
wäljas oli tema nagu kuningas. Tema oli see
maatõlke, kuhu laewa artur heideti, ja tema
oma ka omatehtud laewajillakene. Sellepärast
oli ainult temal õigus tulewaid wõõraid paa-
dilt wõi laewalt — sest ka suured laewad tulle-
wad wahetewahel siia — üle wiletsa silla maha
aidata wõi kanda, mis töö eest laewnikud kohus-
tatud olid talle üht wja kohuslikest sõiduhinnast

edasi andma. Nii oli siis Jaan Behrendil „wõõraсте tuleku“ vastu teatud huvi ja jeda tõesas ta ka sellega, et heameelega igajugu wõimalikke ja wõimatuid teateid andis ja iga küsimusele katsus kostust leida. Wiimane asi ei olnud alati kerge, ja kui lord keegi uudishimuline daam teda juba weerandtundi küsimistega oli piinanud ja kõige imelikumate asjade peale kaldus ning wiimaks ütles: „Siin wäljas on wiist küll wäga terwe elada?“ wastas Jaan sügawmõtteliselt: „Jah.“ — „Siin wiist palju inimesi ei jure?“ — „Ei.“ — „Mis haigusse siin enam jagu jureb?“ Siis läks asi Jaan Behrendile liig kirjaks ja ta urises habemesse: „Wiimased, kes surid, surid jellepärast, et wõõrad nad furnuks küsijid.“

Jaan Behrend muigas, kui selle peale mõtles, ja puhus tugewasti suust suitsu. Siis heitis ta küheli, toetas pea käe najale ja wahtis „Germaniat“. See oli mootorpaat. Ühetooniliselt tosjas paat läbi waituse ja tuli ikka lähemale ja lähemale. Ja mida lähemale ta tuli, jeda heledamini järeid Jaani filmad; jest paat oli üleni inimesi täis.

Ka Peeter Dirksen oli wahetajal kaldale tulnud. Nüüd tõusis Jaan üles ja siis seisis mõlemad just kaldal ja waatajaid, kuidas paat pikkamisi lähenes. Kapten Petersen seisis naerwal näol komandofillal ja andis oma käste nii lihtdalt ja lõbusalt, nagu oleks ta seisnud oma juurel Hamburgi aurikul, millega ta palju aastaid kõigil ilmameredel ringi sõitnud. Tema ainus abiline, madrus, tüürimees, masinist ja kott ühes isikus, Fernand, seisis paadininas, pikk wisketõis käes. Aga temaga oli lugu nagu tihti. Ta unustas, mis tal teha oli, ja armastas praegu ühe wõõraga mitmejuguuste saarte üle filosoofilist juttu meeta.

„Waadake“, ütles ta pikkamisi, nagu oleks olnud ükshind tähed nagu helmed nõõri otja lihtitud, mis ta nüüd pikkamisi lahti tegi ja aegamööda jälle kokku seadis, „waadake, iga saar on isejugune. Mis nüüd elumehed on — ütlen parem: eluherrad, jest neile peab au andma; jest ma tahan neist ometi elada — waadake, need teewad kõige paremini ja lähewad Westerlandile, kus midagi on. Sest Fõhril kõigi ta haigemajadega ja Amrumil ta poppidega —“

„Jäta loba ja pane tähele“, müristas kapten wahela. „Wista kõis, muidu sõidame terwe saare rappa.“

„Ei, kapten, pole wiga, jee tähendab: meie paat on hea.“

„Jesand Jumal, kui aeglane ja oled kõige oma loba ja labaga!“

Aga juba lendas kõis male, Jaan ja Peeter kahmasid taht kiini ja jidusid paadi kaldale.

„Waadake, kapten, et ma ütelnud? Läts

ja laulis. Midagi ei lähe wiltu, ja kui mõtlen —“

„Ara'nd jälle mõtlema hakka, Fernand, sellega ei jaa ja hakama.“

„Jah, kapten, kui arwate.“

Juba nihkus sild maalt laewale, ja naerdes ning hõijates jooksid, hüppasid, tantsisid wõõrad maale.

„Mis siin näha on? Kuhu siin minna? Mis kõige esiti teha?“

„Jah, mu herrased, kõige esiti minge matja, mille peal lipp lehmib, jest sealt saate jurimuri. Ja siis waadake kirikut, jee on wana.“

„Saab sinna ka sisse?“

„Muidugi. Küsige õpetajalt.“

Ja siis woogasid kõik õitswale jaarele laiali. Peeter Dirksen waatas neile muigades järele.

„Poisid, poisid, misjuguised mehed!“

Kapten Petersen oli nende juure astunud. Ükki kähwas ta ümber.

„Neetud! Meil on weel üks sõitja paadis. Bonke on jeal.“

„Mis? Bonke?“

„Jah, Bonke Bahnsen. Ta oli wärsnuud ja läks kajutisse ja tahtis palwetada. Fernand, waata — kuidas Bonke maale jaad.“

Nad läksid kõik paadile, et Bonke Bahnseni maale tuua. Bonke oli wana friislane, wiist küll kõige friislasem friislane jaartel. Ta oli warem kooliõpetaja olnud, oli aga raske haiguse järele nii palju nägemist kaotanud, et ametist pidi loobuma. Otse wanatestamendilik wagadus ja leekiw waimustus Friisi rahwa vastu olid poolid, mille ümber kõik ta mõtted ja tunded keerlesid. Nüüd reisis ta jaarelt jaarele, müüis waimulikke raamatuid ja manijes sellejuures inimesi, kiini pidama Friisi keelest, kummetest, riietest ja wiisist nagu ewangeeliumist. Ei leidunud jaartel maja, kus teda ei tuntud ja nagu aumöödrast ei oleks teretatud. Bonke Bahnsen! See tähendas waga ja hea, aus ja ustaw olla! Bonke Bahnsen, jee tähendas friislane olla! Nad kõik tundsid ta wästu autariust ja ei julenumd tema juuresolekul isegi jurimuri juua, jee tähendab, nad ei tahtnud teda jeda märgata lasta, mispärast mõned teda tihti püüdsid kawalusega üle läüa.

Pikkamisi, ettewaatlikult tuli Bonke Bahnsen kajutist, juurepärane Cäjari pea. Kwi ta rääkis, ajas ta walgejuustelise pea selga, tõmbas tugewad lumivalged kulmud filmadele ja ajas habemeta huuled punni, nii et kats sügawat kortju suumurkadest alla joostes ta lõuga raamijid ja ta hääl kajas kalgilt, waljusti kui komandohääl.

Fernand oli ta käest kiini wõtnud, jaotis ta

trepist üles ja tarvitas siin jälle oma ilmatar-
kust.

„Ei, Bonke“, ütles ta, veel aeglasemalt kui enne, „ei, Bonke, sellega ei või ma nõus olla. Mina arvan, jurimuri on hea asi ja aitab pal-
juid. Ja mis Teie ütlete, et liha ei tohi süüa, see mulle ei sobi. Ei tohi muud süüa, kui jumala puuvilja ja mitte jänestki — ei, Bonke, sellega mina küll ei lepi!“

Kapten Petersen naeris.

„Jäta mana Bonke rahule, Fernand!“

„Jah, kapten, kui armate.“

Ja nüüd seisis nad saarel ja läksid pitkamaisi edasi saarele. Siin tundis Bonke Bahnsen iga rada, sammus ruttu ja kindlasõbi edasi ja rääkis sellejuures walsu, kõlarikka häälega oma arm-
jas Friisi keeles:

„Uue õpetaja olete ka saanud? Mina teda veel ei tunne, aga ma lähen tema juure. Minu jalad on mind juba hommikust õhtuni kannud. Täna on päew kätte jõudnud, mil ma wõin oma armsaid hoogerõuglasi näha. Ja sellepä-
rast tuln teele; sest: Trööstige minu rahwast, ütleb Jõsland! Ja teie õpetaja juure lähen ma, et näha, kelle kätte teid Jehoowa on annud. Sündigu minuga, nagu Sauliga, kes wälja läks eeslid otsima ja leidis kuningriigi.“

Nüüd mütkas Jaan feltimeest ja tähendas, eeslikulgu olla ilus, ning hakkas siis uue õpe-
taja kallal oma wiha lahutama.

Wana Bonke aga kahestas ta jutu:

„Jaan, kes on sind seadnud kohtumõistjaks Iisraelis? Kustsaadik on Friisimaal kombeks saanud koha hukka mõista? Sina ei tunne meie rahwa ega maa ajalugu; sest ja oled wõõras meie wärawates ja räägid ning mõtled kui wõõras. Dota, kuni tema ja ka sinu aeg tuleb. Aga mis armad sina sellest, Peeter Dirksen? Sinu juguwõisa seisab suurest uputusest saadik meie maa raamatutes kirjas.“

„Jah, Bonke, siin wäljas muutub kõik ikka enam ja enam. Meil puudub õpetaja, kes saar-
rel oleks sindinud. Teised ei harju meiega ja meie nendega. Uus õpetaja on wististi hea ja ustaw. Aga ta on tormaja, nagu kooliõpetaja Hansen ütleb. Ta tahab siin Jumala riiki asu-
tada ja kõneleb patust ning süüft enam kui see hea on.“

„Tean, Peeter, neid sõnu ei ole teie siin wäljas iial kuulda tahtnud.“

„Nii see on, Bonke. Meie ei taha inimest, kes ülitseb ja pahandab. Ja siis kõik uus, mida ta tahab siia tuua. Nüüd tahab ta wana kirikulki ümber ehitada. Ja asi on ometi nii: meil ei ole siin teist maja, kui ainult seda. Ja raha ei ole meil ka.“

Mad olid Peeter Dirkseni talusse jõudnud.

Seal walitjes lõbus helewus. Toad olid

wõõraid täis ja isegi kõõki olid nad sisse tun-
ginud.

Wana Bonke istus keft wõõrastetuba laua ääre, jõi, nagu see wiisiks, kohwi koogiga ja kuulas wõõraste juttu, kuna kapten Petersen, Jaan Behrend ja mõned laewamehed toa nur-
ka istusid ja teed nõudsid. Selle juures pilgu-
tasid nad tüdrukule filmi; see tundis asja ja tõi jurimuri. Bonke Bohnson ei märganud jeda. Aga kui jurimuri klaaside kaswamisega ka meeste lustilikkus kaswas ja ikka kõwemaks, kõwemaks paigus, sirutas ta ja hüüdis:

„Friislasjed, kuidas olete nii waljud ja lus-
tilisjed?“

„Jah, Bonke, jeda me ka oleme!“

Aga kuna nad kartsid, et ta pettust wõiks märgata, siis tahtsid nad teha rahustada ja laulsid wana friislaste-laulu:

„Sei, sõbrad, nüüd kõlaga friislaste laul:
nüüd kõik kodumaast laulgem wahwast,
et uhkesti rõõm, nii südamlit, aul
tungiks läbi terwest me rahwast!

Kes ei austa ja armasta kodumaad,
see on närü ja ei wääri kodumaad!“

See wana, armas friislaste laul! Mehed jääwad tõsiseks ja waiksiks, kui jeda laulawad, naistele tõuseb sellejuures filma jügaw, ime-
taolik sära, ja lapsed peatawad mängus, kui teda kuulewad, ning laulawad waimustatult taaja.

See wana, armas friislaste laul! Nii kau-
gel kui hall-rohelised Põhjamere lained wallide ja jaarte kaldal kohijewad, tuntakse ja armas-
tatakse jeda laulu, ja nii mõnelgi kaugel merel, nii mõnelgi mõõral rannal heliseb ta Friisi meremeeste koguigatsjemaill huultil: „Kes ei austa ja armasta kodumaad...“

Bonke Bahnsen oli püsti tõusnud ja as-
tus lauljate laua juure. Mis oli tal tegemist wõõrastega, kes toas wõi maja ees afende all istusid. Tema seisis ja laulis, ja hiilgaw sära walgatas ta sinifilmist, kui laul lõppis.

„Jah! Me oleme uhked, et friislasjed ole-
me! Kõige kaugematel meredel sõidawad meie pojad, igal maal leidub neid, aga ikka heliseb meile lainte mõllust ja tormipuhangust: „Kes ei austa ja armasta kodumaad, see on närü ja ei wääri kodumaad“. Wabalt ja uhkest on meie talupojad juba hallist ajast saadik ise oma pinnal ajanud, ja meie naised on juba am-
muft ajast saadik kui uhked mõitjad kodupin-
nal kõndinud. Friislasjed! Nii peab see jää-
ma! Pidage kinni oma iselaadist! Jääge nen-
daks, kes olete. Parem surm kui orjapõlw. Et teie juure jääks wana Jumal, kes ju aas-
tajadu wooge wiiskab meie kaldale ja kes teiditi on hüüdnud nime järele, et te saaksite tema omaks. Friislasjed, wäljas riigis kirutakse

teid ja nimetatakse teid nürimeelseteks ja tagasihoidlikkudeks. Urge jellest hoolige. Meie oleme uhked, et friislased oleme!"

Nad olid wait jäänud. Ja kui nüüd wakis wanafenegi, nihutasid nad endid kohmetult toolil, jegasid oma surimuri ja ei tihanud silmi tõsta. Neil oli häbi ja nad ei tahtnud ometi näidata, mis nende süda tundis, sest nad teadsid, et neid uudishimulikult silmitseti. Ja nii tuli, et Bonke sõnadele äkki sügaw waihus järgnes.

Bonke Bahnsen oli ainus, kes jeda kohmetu waitust nagu ei märganud. Ta läks rahulikult tagasi oma laua ääre, jõi kohwitassi tühjakas ja walmistas edasiminekul. Ta tahtis enama jao talusid läbi käia ja, kui aega üle jääb, ka õpetajat näha. Ja nüüd seisis ta, laewamehe müts walgeil juustel, nahkott waimulikude raamatutega õlal, kepp käes, kapten Peterjeni ees ja pani talle kae õlale:

"Jumalaga, kapten! Millal algab sõit?"

"Kell wiis, Bonke!"

"Jhus! Katsum tulla. Ja kui ma walmis ei saa, sõidan lähemal päewil jälle tagasi".

Ja siis lahkus ta, pea püsti.

Kui ta wäljas äkendest oli mööda läinud, pomises Jaan Behrend:

"Waata Bonket, misjuguheid suuri asju ta räägib! Just kui õpetaja. Ja meie surimuri muudkui jahtub".

Uga siis pööris ta ümber ja naeris waljusti ning põruwalt, sest ta mõtles selle peale, kui hiilgawalt ta wana Bonket oli tütsanud. Uskuda, et tema, Jaan Behrend, teed wõi kohwi joob! Suurepärawe! Misjuguheid usuga sai walmis ainult Bonke, see suur, truusüdamlik laps.

Ja nii naeris ja hõiskas Jaan Behrend weel terve pika rea surimuri klaase läbi, kuni äkki kõle kisa wäljast tuppa kostis.

Nagu nool kargas Jaan Behrend üles. Seda häält ta tundis. Nii hüüdis ta poeg. Pidi olema jündinud midagi kohutawat.

Silmapiilgu seisis ta nagu kinni naelutud. Mullakarwa oli ta nägu.

Siis tormas õue. Weel enne kui teised toibusid, oli ta õues ja tormas koju.

Nüüd tulid ka teised wälja ja jõudsid parajasti õue, kui Jaan oma majakõrde ees wiibis, ja nägid püsti, mida nad eluaeg ei wõinud unustada.

Ukse ees seisis pois, nagu furnukahwatu, hirmust wiltu kistud. Ühes käes oli tal plüüs, mille raud otjast weel peenike sinine suits wälja keerles, teise kae oli ta pannud filmadele, ja ferd kui waike wirin, ferd kui kisa tuli ta juust:

"Ema! Ema! Ema!" Ei midagi muud, kui ikka seesama: "Ema! Ema! Ema!"

Jaan Behrend ei peatunud tema juures, waid jooksis temast mööda tuppa.

Nad kuulsid wäljas karjatust, nagu uppaja karjatust, ja kui majakõrde ette jõudsid, kargas Jaan Behrend äkki kojast wälja, õud ja kohumine näol, ning tormas otjekohe mere poole.

Mehed kahmasid talt kinni, maadlesid temaga meeleheitlikult, kuni ta wiimaks alla jäi ja ahkides, wigades maas wingerdas. Ja siis jäi ta rahulikumaks ning lamas kui surnu.

Mõni julgem läks majja.

Ja tuli tagasi.

Ja oli furnukahwatu.

Ja üks ütles jeda teisele.

Ja mõni minut hiljem nuttis furnakell — hingekell — üle saare.

Jaan Behrendi naine lamas mahalastult toas, pealuu purustatud.

Jaan Behrend oli päew warem hülgejahil käinud ja tagasi tulles püüsi laetult toa nurka ajetanud. Poisid oli selle sealt leidnud, naljatades ema peale sihtinud, trikkit tõmmanud ja ise oma ema maha lastanud.

Matuke aega hiljem tuli koguduse eestseisja ja tema suutis oma waike, lahke oleku läbi Jaani ja tema poega weidike rahustada. Ja tema oli see ka, kes Peeter Dirkzeni abiga waele surnu üles tõstis ja wõrdisse asetab. Siis tõid nad pööningult puusärgi alla. Siin saarel on igal inimesel oma puusärg walmis. Surm ei küsi ju aja ja ilma järele, ja kui keegi talwel sureb, on tihti wõimata üle jäätükide mannermaale jõuda.

Naised tõid hekkidest rohelist, tõid lilleid, ja kui päike Amrumi taga seisis, oli Jaan Behrendi naine puusärgis wiimseks sõiduks walmis.

Wiis päewa hiljem maeti ta maha. Siin saarel hoitakse surnuid kaua kodus.

Kõik saare rahwas oli koos, mehed, naised, lapsed, ja ootasid furnamaja ees.

Kooliõpetaja Hansen wiibis oma õpilastega toas, pidas lühikese palwe, ja siis laulsid heledad lapseläälid:

"Jeesus, Onnistegija,
On mu lootus, kuni elan,
Seda tean: temaga
Surmaski ma julge olen,
Kui ka pime surmasõõ
Saadab hirmu minule."

See kõlas ilusasti ja pühalikult; sest kõigist laulis sügaw kaastundmus waele poisiga, kes oma ema maha lastanud ja nüüd furnukahwatu ja piyarateta toanurgas põhwitas ning mustale puusärgile waihtis.

Jälle ütles wana Hansen lühikese palwe ja ta hääl wärises selle juures.

Ja siis tõstsid kuus meest puusärgi üles, asetajid kanderamile, wõtsid selle õlale, ja nii mindi üle aajade, kirikumäe poole, waitjelt, jónatult.

Melks ja Hansen jaatsid ematumat poisfi. Bonke Bahnsen, kes saarele jäänud, käis Jaan Behrendi kõrwal, käsi tema õlal.

Suure oja kaldal peatati ja pandi puusärg maha.

Oli parajasti mõõna aeg. Minult laia oja keshpaigas läikis kitsas meetirefe.

Kandjad tõmbasid jaapa säared kõrgele, sidusid nad puusäde külge kinni, wõtsid puusärgi jälle õlale ja jammusid ettewaatlikult sügawa, pehme muda sisse, kuna teised matuselised üle silla läksid, mis puusärgi kandjate jaoks liig kitsas oli.

Minult Jaan Behrend läks puusärgile läbi muda järele.

Teised olid katjunud teda tagasi hoida.

Uga kui nad ta filmi nägid, jättsid nad ta rahule.

Nüüd jammus ta, ehk tal küll meesapaid jalas ei olnud, mudast waewaga läbi.

Ülewal furnuaia wärawal seisis õpetaja Eichstädt ja ootas jurnut.

Siis läks ta ees kirikusse.

Puusärg asetati altari ette põrandale.

Kogudus istus pinkidele. Minult wana Hansen jäi oma lastekooriga puusärgi kõrwale.

Enne kui õpetaja altari ette astus, läks ta weel kord Jaan Behrendi juure. See nägi kohutaw wälja ja õpetajal oli taht katju.

„Woidke ennast hästi, Behrend, oma lapse pärast!“

„Jah!“

„Zumal on Teid raskesti katjunud!“

„Ja, jeda ta on, õpetaja-herra. Ja kui mõtlen, et parajasti lustilikud olime, siis for-raga see!“

„Uga Behrend!“

Õpetaja ajas enda äkki sirgeks ja filmi sees teda waljult, nii et Jaangi oma nutetud filmad imestades üles tõstis. Nad ei mõistnud üks-teist sel filmapilgul. Õpetaja Eichstädt ei tunn-nud, et kõik see ahastus waele Jaani südant sellepärast nii rõhus, et ta elu kõige kohutawam päew oli kokku langenud ühe rõõmsa ja lõbusa päewaga. Ja sellepärast ei kuulnud noor õpe-taja ta sõnadeist walu, waid kuulis sealt igat-sust uue lustilikuse, uue uimastuse, naeru ja hõiskamise järele. Bahajelt pööris ta ümber, astus oma kohale ja hakkas kõnelema. Uga ta sõnadeist puudus troost. Tema tarwitas oma kõnet jälle jeks, et wana maha lõhtuda, enne uue ehitamist. Ta seadis kurwa juhtumise sub-tesse patuga, kirjeldas jeda kui Zumala karis-

tuist, kes ennast ei laje pilgata, waid wanemate patud kätte tajub kolmandast ja neljandast põl-weist jaadit.

Baljade nägudel tuikas wiha, ja kui wana Hansen lõpulaulus sõrmed harmooniumi klah-widele pani, wärisesid need.

Laul lõppis.

Waitkides korraldusid lapsed edasi minemi-jeks. Waitkides tõstsid mehed puusärgi õlale ja kandsid wälja lahtise haua ääre.

Ja siis lahtsid nad ta hauda.

Õpetaja ütles wiimase õnnistuse ja tahtis parajasti weel kord Jaan Behrendi juure as-tuda, kui wana Bonke Bahnsen haua juure astus. Puhmased kulmukarwad katssid täna weel enam kui enne ta filmi ja ta hääl kõlas täna weel karedamini kui muidu, kui ta Friisi keeles ütles:

„Friislased! Ei ole wiisiks, et wõhikud haua ääres kõnelewad. Uga mina teen jeda täna. Mina, Bonke Bahnsen, kellele Issand kord sügawal, waitjel ööl ütles: „Saadan ju sinna Friisi wendade juure, ole neile karja-jeks!“ Ja nii tulin ma teele ja käin teie juures iga aasta. Uga seekord, friislased, on Issand mind eriti jaatnud. Mina ei taha pahanduist, ei taha ka teie õpetajat laita; igaüks teeb, mis oskab, milleks teda on katjunud Zumal, meie Issand, kes loonud maa, taewa ja meie wiletsad inimeseloomad. Ei, friislased, mina ei taha laita ja kiruda. Uga sinule, Jaan Behrend, ja sinu pojale tahan ma ütelda: Kes meie keskel on patuta, see wisaku esimene kiwi teie peale. Mina jeda ei tee. Uga siin on teile mõlemale minu käsi. Mina ei tea, kas teist mõlemast kumbki üleiltsje on etjinnud. Seda ei tea otjus-tada inimene, ja Wägew Zumal, jeda tean ma, ei mõista teie peale kohut ega mõista teid huk-ka, kuigi ta teid raskesti on lõbunud. Miks ta jeda tegi, ei tea keegi. Seda ta jellega tahtis karistada, ei tea keegi. Wõib olla, meid kõiki. Ja sellepärast, friislased, armastage Zumalat, kes meid on asetanud teie kallastele; tema tun-neb teid paremini kui teie ise, aga kõige pealt paremini kui mamermaa mehed, kes meie juu-re tulewad ja tahawad meie õpemeistrid olla. Ja sina, Sabine Behrend, kes ja siin hauas puhkad, maga rahuga Friisi mullas. Woidku jurnute mägi sinu keha soolase mere eest, kuni Issand Zumal sinu äratab!“

Bonke Bahnsen oli tagasi astunud.

Walitjes jurmawaitus. Minult meri kõi-jes ja laulis kaugel ja kajakad kaebasid mere kohal.

Kui Bonke kõnelema hakkas, oli õpetaja Eichstädt kohmetanult tagasi astunud. Ta ei mõistnud sõnagi sellest, mis räägiti. Uga ta tundis, et kõik sõnad, mis raul rääkis, tema

vastu käisid. Ta tundis seda toonist ja märkas jeda pilkudest, mis wahetewahel teda tabasid.

Ja siis lahkus kogudus suruuaiaast, üksteise järgi, ilma et õpetajat oleks Jumalaga jätnud.

Wiimane, kes lahkus, oli wana Hanjen.

Õpetaja Eichstädt, kes kahwatult kirikuksje kõrwal seisis, peatas teda.

„Mis see kõik tähendab, herra Hanjen?“

„See oli Jumalaga jätmine“, wastas see tõsijelt.

„Jumalaga jätmine? Kellega?“

„Teiega. Kogudus lahkus Teist.“

„Aga, herra Hanjen, mina ije ei jaa jest aru.“

„Ei, Teie ei jaa jest aru“, ütles wana Hanjen kurwalt. „Teie ei mõista meid, ei taha meid mõista!“

„Oh Jumal, kui heameelega tahaksin teid mõista! Teie teate ju, kuidas ma jeda piilian. Teie tunnete ju minu sihti, terwe kogudus tunneb jeda“.

„Aga ta ei taha Teie sihti, vähemalt tahab ta teisi teid Teie sihtide poole“.

„Kes tahab jeda?“

„Terwe kogudus“.

„Teie ka, herra Hanjen?“

Ta astus juft Hanjen ette.

See waatas talle rahulikult filma ja ütles:

„Olen friislane ja kuulun nende hulka“.

„Ah nii, friislane wõi mitte. Mina arwan, Teie kui kooliõpetaja, olete kõlblikult kohustatud kiriku teenijat toetama. Selle asemel näib, et oje wastupidist teete“.

„Tunnen ainult üht kohust, ja see on truusk jääda enesele! Ja usun, et jeda kohust täites ka Teid kõige paremini aitan. Küllalt tihti olen katjunud Teid oma nõuannetega toetada. Teie ei tahtnud meid kuulda. Öppige kõige pealt jeda rahwast siin rahulikult tundma, jeda karedat, ausat rahwast kõigi ta heade ja pahede külgedega. Ta on nii mõnegi woogude tormile wastu pannud; aga ta hakkab ka wastu igale tormile, mida wõõrad talle tahawad tuua“.

„Teie ja kõik teised koputawad ikka Friisi kui iseäraliku töu peale. Seda mina ei tunnusta. Teie peate siin lord ometi ju sulama liitudeks, mida kõrgemalt waatepunktist juhtakse. See ülesanne on juur ja ka Teile“.

Nüüd sirutas wana Hanjen rusikad wälja, raputas neid ja ütles ärewusest wärisewal hääl:

„Herra õpetaja, need on wanad Friisi rusikad; nad on nii mõnelgi tormiöööl kui raudklambrid purje hoidnud, on nii mõneski raskest weehädas, kui soolane meri meie maju tahtis ära purustada, postid ja palgid kinni

hoidnud, ja nad läksid, mida juurem häda, jeda tugewamaks ja karedamaks. Meie oleme harjunud kinni pidama jeda, mida omaks arwame. Ja olge kindel: nii kaua kui elan, ei leia ma midagi, millest enam maksaks kinni hoida kui meie wiisist, meie wanast Friisi töust. Sept esimeses joones olen ma inimene, friislane, ja siis alles kooliõpetaja, tahan ütelda: mees, kes teatud wahetorras seijab Teiega“.

„Aga Jumala riit, mille liikmed me kõik peame olema — ristirahwas“.

„Ristirahwas? Jga õpetaja ajal oli sel ije nägu. Sellepärast ärge imestage, kui saarerahwas ikka enam ja enam oma wana, waga, lihtja usu juure jääb ja arwamisest kinni peab, et hea, wapper inimene olla, tähendab ka tükkifest ristirahwast, ristikogudujest.“

Rohkudes waitis õpetaja Eichstädt. Ja siis astus wana Hanjen tema juure, andis talle käe ja tähendas truusjüdamlikult:

„Rääkisin karedasti. Wabandage, ei tahtnud Teid haawata. Rääkisin koguduje eest, kelle kestel ma ju inimese-ea töötan, ja ka Teie pärast“.

Õpetaja nagu ei näinud ta kätt ega annud ka wastust.

Nüüd läks raut rahulikult mäest alla ja jammus üle aajade koju.

7.

Mõni päew hiljem otsustas õpetaja Eichstädt Westerooge ametiwenna juure külla minna.

Ta rääkis paadiööidu üle Beeter Dirkseniga, kes walmis oli teda sinna wiima; mees pidi hommiku nii kui nii Föhri moona järele sõitma, jellepärast arwas ta, et õpetaja küll wõib kaasa wõtta ja pärast ka tagasi tuua. Tahtis ta sinna pikemaks ajaks jääda, siis palugu ta õpetaja Bohuseni teatud märki alles jeda, siis ei tarwitsewat ta kõwerust sõita, waid wõiwat Föhrist otsekohje koju purjendada.

Ja nii läksid nad teele.

Oli ilus päew. Wärste tuul paisutas purje ja sirawas päitefemalguses hiilgajid walged pilwerütkad. Laewas oli sinime ja kõrgje, ja selgesti, terawasti paisusid luited ja saared weest wälja.

Õpetaja Eichstädt nõjatas parda seinal ja toetas pead käele. Rääkimisjeks polnud tal lusti. Ta istus nüüd ja wahtis tagasi, ja nägi, kuidas jaar ikka enam taganes, vähemaks ja vähemaks jäi ja ikka selgemini oma ümberust ilustas. Kui ilus oli ta seal trokswates woogudes! Ta wiibis nüüd juba mitu kuud siin wäljas. Kui mõndagi soowi oli juba pidanud maha matma, kui mõnegi lootuje waitjelt tu-

lewikuks edasi liikkama. Nii oli teistigi tulnud, kui ta ejiotja mõtelnud. Ta oli mõtelnud kiire wõidukaigu peale, terve koguduse rõõmja, kauni ühtejulamiise peale ta mõtetega. Ja mis oli ta tänini leidnud? Ei muud kui wastupanekut. Muudugi, awalikus mõitluses ta ei seisnud; aga ta tundis wastolu igal pool ja igal tunnil. Ta oli katsumud noori inimesi õhtuti oma juure koguda — asjatult. Ejiotja olid mõned küll uudishimus tulnud, aga pärast belsi, põllutöö ei lubawat, ei olla aega, olla wõinud jne. Siis oli ta kutsunud lapsed, kes kõik ta tulid. Kui nad aga kuulsid, et neid ei junnita, olid nad kõik ajajooftul laijaks jäänud. Üksteise järele jäid ära, ja wiimaks ootas ta neid ilmaaegu. Aga jellegi pärast ei annud ta järele. Talwel tahtis ta weel kord katjet teha. Kahtlemata pidi talw inimesed tegema leplikumaks. Selle juures tabas ta enese mõtte pealt, et tal enesel pika talwe eest natuke hirmu oli. Juba müüd juwel, kus kõik wäljas walge ja ilus oli, kus ta igal pool wõis jalutada, tundis ta mõnikord hirmust igawust. Küll wiis teda ta tee wahetewahel majadesse, eriti Melsji ja Hanseni juure, aga ifka enam tundis ta, et aupaklikkus, millega teda wastu wõeti, ei tulnud mitte enam usalduseft millega teda ifjalgul oli teretatud.

Kuidas küll õpetaja Bohnsen oma elu oli korraldanud Westeroogel? Tal oli tung teda tundma õppida. Kuulnud oli ta temast juba mõndagi, ei ojanud temast aga enesele pilti teha. Ta oli friislane, juurelt maalt küll, aga igatahes oma koguduse jnguwend. See mees pidi siis ka tee leidma inimeste jidamesse. Tema kogubus oli ka Hoogerooge kogubuseft palju wäiksem; kogubuses oli tal ainult 40 hinget.

Õpetaja Eichstädt oli püsti tõusnud ja waatas ettepoole.

Seal seisid tema ees Westeroog, wäike ja kena kui laste mänguasi. Majad jünnitafid ainult ühe mäe, millel palju pööjaid tihedasti kaswas ja ifegi mitu kõrget puud tuules hõljus. Vääne-küljel seisid kirik, jeda wõis näha tellatornist, mis ta kõrwal.

Silmapiigu hiljem jõudis Peeter Dirkseni paat kaldale ja ta aitas õpetaja maale.

„Minge otse edasi, siis jõuate teele, mis Teid otsekohe kiriku juurde wiib.“

Wende sõnadega liikkas ta paadi jälle kaldalt eemale ja kohises wälja merele.

Õpetaja Eichstädt seisid silmapilgu ja wahetis talle järele, waatas weel kord üle mere oma saarele, mis eemal lõunas seisid, ja pööris siis sammud saarele. Ta läks üsna tajafti.

Ümberringi aafadel niideti heina. Sele-

dasti wälkufid wikatid päiksepaistel. Neg ajalt pani keegi käe kulmule ja silmitjes wõdrast. Aga warsti laulis ja jofistas wikat jälle; wõdrad ei olnud juwel siin haruldased. Mannermaalt oli ju hõlbus Westeroogele jaada, ja muti kui Jõhrist ja Amrumist.

Müüd seisid ta kiriku ees. Kui wäike jee oli! Ja kui madala õlgatusega! Otse kiriku kõrwal seisid puhas, jõbrakif maja; jee oli wististi õpetaja maja. Wästiharitud lilleaed oli jelle ees. Lehtlas oli laud; walgel linal seisid maas, täidetud roosidega.

Õpetaja Eichstädt seisid silmapilgu wõre taga ja rõõmistas kena pildi üle. Siis awas ta wäike wärawa ja jammus teed mööda, mis konnakarpidega üle puistatud, maja ukse ette.

Kui ta ukse awas, tuli talle keegi wäike, wana proua wastu, kes teda nähtawasti aknast silmitsenud. Käes oli tal juff, ja kuna ta wõdrast oma jngawate, wäiksete filmadega silmitjes, jeadis ta jutawardaga kergefti oma halle juukseid.

Õpetaja Eichstädt silmitjes teda ruttu.

„On õpetaja Bohnsen kodus?“

„Ei, aga ta tuleb warsti. Astuge tuppa.“

„Ega tal ometi ei ole ametitalitust?“

„Ei,“ naeris proua. „Ametitalitust! Kui juurelt jee kõlab. Meid on siin wäljas waevalt nelikümwend inimest — kuipalju ametitalitust siis siin on? Aga astuge tuppa!“

Ta wiis wõdra mugawasse elutuppa, kuhu jee, hele päike sisse paistis, mööblitele ifeäralikku walgust walades. Jgal pool walitjes piinlik puhitus, ja ifegi kui wana proua wõdrast tuppa palus, ei mõinud ta wahetewahel tajafest üle mööblite filitamata jätta.

„Balun, wõtke istet, herra õpetaja.“

„Herra õpetaja? Kust Teie teate . . .“

„Jah, waadake, kes ife ühe niijuguse õpetaja ema on, jel on jelle jaoks ka pilku . . .“

„Teie olete õpetaja Bohnseni ema? Ha, jeda ma ei teadnudki. Wabandage, siis pean Teile weel kord tere üttema.“

„Ei, kust wõifitegi jeda teada. Aga müüd olge nagu kodus ja siis joote kohwi.“

Eichstädt tahtis tõrjuda. Aga jee ei aida-

nud. „Mulle ei tee jee mingijugust tüli. Kohwi on mul päew otja kolbel jee. Arwan ainult nii, kohwi on wanale inimesele kõige parem arstirohi. Minu pojad naerawad mind sel- lepärast tihti, aga mina jään ifkagi oma arwami jelle.“

„On Teil weel enam poegi, proua Bohnsen?“

„Mu Jumal, jah. Wiis poega on mul weel. Peale meie õpetaja on nad kõik mannermaal ja tublid poifid. Kui kord ühel wõ-

teisel neist wanaema waja on, reisin sinna. Kõige parema meelega wiibin aga siin, sest siin olen kõige tarwilitum. Muidu ei ole siin majas ühtki naist."

"Kas olete juba kaua lest?"

"Teie arwate, et musta-kleiti kannan?"

"Need sõnad tulid ta juust üsna taja, ta tõusis üles ja tegi akna juurde asja.

"Wabandage, proua Pohnsen, ma ei tahtnud Teile walu teha, ja tegin Teid müüd ometi kurwaks?"

Proua Pohnsen pööris jälle tema poole ja waatas talle niisteil filmil näkku.

"See tuleb mõnikord mu peale. Olen ju wana. Minu mees on juba mitu aastat surnud. Seeford oli elu õige raske. Aga pärast nägin, et see hea oli. Mii ei tarwitjenuud ta leina tunda meie kõige noorema pärast. See oli muidugi meie armsam laps. Kõõmus noormees. Ja lihel päewal, mäletan veel selgesti, oli imeilus kewade päew, tuli telegramm, et ta surnud on — uppunud!"

Ta ohtas sügawasti ja siis walitjes taas tüki aega waihus.

"Sellest ei saa maa nii ruttu jagu. Sureb mõni wana inimene, waadake, siis on see loomulik. Aga niijugune noormees. Ditsew ja jõust paisuw kui noor puu kewadel. Sellest ei saa maa tial aru."

"Armas Jumal —"

"Ei, ei, sellest ärme räägime, müüd olen juba rahustunud. Ei taha seda enam puutada."

Ta tõusis ja walas kohwi.

"Ei aita wastupanek, herra õpetaja. Teie teate, kohwi on arstirohi."

Waitse mõnuga lastis Eichstädt ennaft emalikult teenida. Tal oli, nagu wiibiks ta oma ema ta juures. Just nii oli temagi oma elu üliõpilajena ette kujutanud, sama mugawa, sama laheda. Kuid ema surm oli ta unistujed katti käristanud.

"Kui mugaw ja lõbus siin teie juures on, proua Pohnsen."

"Jah, seda wõib küll ütelda. Sellest pean ikka finni. Tuli mu mees wäsinult koju, pidi ta mõnusest tundma."

"Siin wõib Teile pojalt lahe elu olla."

"Jah on. Ta ei räägi seda küll tial, aga ma märfan seda. Ja tema oli niijugune, keda raske oli kodu külge kütkestada, kes alati tahtis kodust wälja lennata."

"Miks ta siis siia istuma jäi?"

"Miks? Tema on friislane."

Dihjalt, nagu oleks see iseenesest mõistetaiw, ütles ta jeda.

Õpetaja Eichstädti otjaefine läks weidi kipp-ra. Mii siis siingi sama, mis talle Hoogeroo-

gel alati ette astus. Friislane! See oli müür, millest nähtawasti keegi ühe ei jaanud, wahje-jein saare ja juuremaa wahel.

"Jah, kas tähendab siis „friislane olla“ koju jääda, maalapi küljes kleepida?"

"Oh ei. Noores eas ristlewad meie mehed kõigil meredel, kuni koduigatus nad koju ajab. Aga seep see on: nad jääwad friislasteks, igal pool. Ja kes ei hakka meremeheks, waid kellest saab kiriku- wõi kooliõpetaja, see kannab Friisi meelt weel jügawamas sündames. Sest ta märfab, kuidas juur maailm wäljas meid teistega ühejuguseks tahab teha. Ja jellepärast jääwad nad siia wälja kui Friisi meele ja keele juhid ning toed. See liidab kõwemini kui igatus ning tung kangusse. See hoiab meie kõige paremaid mehi siin finni. Ka minu poja."

Ta waatas kella.

"Kuhu ta küll jääb? Pidi ju warsti tulema."

Ta wõitis pikfilmia ja waatas sellega me-rele.

"Seal ta ongi juba. Müüd on ta warsti siin."

"Lohin ka mina pikfilmaga waadata?"

"Olge nii lahke. Aga Teil ei ole ject kaju. Teie ei näe midagi!"

Eichstädt katsus, kuid andis pikfilmia naerataides tagasi.

"Teil on õigus."

"Teadsin jeda. Mii on lugu kõigi manner-maalastega."

"Kus Teile poeg wiibis, proua Pohnsen?"

"Hülgejahil."

"Mis? Kuidas?"

Eichstädt filmitjes teda arusaamatult.

"Teie poeg käib jahil?"

"Muidugi. Suwel hülge- ja sügijel par-dijahil. Aga müüd wabandage mind filmapi-guks, pean toidu walmis seadma. Muidugi jääte lõunaks meile. Elage seni lõbusalt. Kõr-wal on mu poja tuba. Seal on raamatuid ajawiiteks."

Ütles ja läks ruttu kōõki.

Õpetaja Eichstädt oli ikki.

Ta astus akna juurde ja waatas wälja. Ta jüda ihtas õpetaja Pohnseniga tuttawaks jaada; see näis temast hoopis teistjuguone ole-wat. Hülgejaht! Õpetaja kui kütt! Aga ei, ta ei tahtnud läbematult otjustada. Tahtis oodata ja teda wõiti tundma õppida.

Ja nii jalutas ta, käed taskus, toas ja fil-mitjes pilte, kuma kõõgist tirin ja kõlin tupp-a kōstis.

Siis awas ta ukse ja läks töötuppa. Jmes-tades jäi ta läwelse seisma ja waatas muga-walt sisesseatud ruumi. See oli tema kirju-

tustoaft palju ilusam ja peenem. Mahe wide-
mit walitjes selles. Minult kus päike üle lau-
dade ja toolide hüppas, oli walge. Tumedad
puutahwid katsid jeinu kuni laeni. Tume oli
juur kirjutuslaud ja mustad sügawad, pehmed
nahttoolid, piff, lai sohwa, toolid ja juur raa-
maturiiul, mis laeni raamatuid täis. Ukende
ees rippusid tumepunased eesriided ja andsid
waitjet, pehmet walguft.

Õpetaja Eichstädt astus riuli juurde ja
silmitjes raamatute pealkirju. Palju uemate
luuletajate töid oli nende hulgas ja palju aja-
looraamatuid, nimelt wanad raamatuid
Schleswig-Holsteini ajaloost ja pafjud, sea-
naha sisse köidetud kroonikad. Ta käsi kobas
nende üle, nagu oleks ta tahtnud mõnda neist
wälja wõtta, wajus aga tühjalt maha. Ja
siis jäid ta pilgud piltidele peatuma: kõik mo-
tiivid Friisi rannikult, nende hulgas mitu al-
gupärandit.

Kui ilusasti see kõik kokkukõlas! Kui jõe
ja mugaw siin oli. Ja selle juures kajas
waitne laul kõõgisti nagu waitne rahuhelin.

Õpetaja Eichstädt äigas käega paar korda
üle otjaesise. Ta kadestas ametiwenda ta mu-
gawas laheduses ja wõttis nõuks ka oma kodu
ikka lähedamaks jeda. Muidugi, waitset lau-
lu, mis kõõgisti kajas, tema ei kuulnud, kui mit-
te mõni noori neiu talle kord abikaajana koju
ei tulnud. Aga selle peale ei tahtnud ega
tahtnud ta weel mõelda, niikaua, kui ta juu-
red weel küllalt sügawalt siia mulda ei olnud
tunginud.

Töötoa kõrwal seisis magadistuba. Õpetaja
Eichstädt astus sealt läbi akna juurde, mil-
lest päike sisse hoowas. Just akna all algas
wäike, kitsas jurnuaed ja koha selle tagast pais-
tis meri.

Merekaldalt nägi ta kedagi tulewat, kel
õlkiuub seljas, õlkiubar peas ja püis õlal. Oli
see Bohnsen?

Ta läks tagasi töötuppa, et seal tulijat
oodata.

Natuse aja pärast nägi ta tulijat juba
ligidalt, kuulis, kuidas ta majja astus, ema
teretas ja see talle teatas, kes tulnud.

Ruttu awati uks, ja tuppa astus õpetaja
Bohnsen. Õlkiubar oli tal kaenlas, püis alles
õlal. Saapad kolkjusid ja õlimantel kobises
igal sammul.

Rõõmus naer seisis ta päwitauud näol, kui
lilalilisele kätt andis ja ütles:

„See on Teist ilus, herra Eichstädt, et
kord tulete; olen Teid kaua oodanud ja kawat-
sesin juba Teie poole sõita, kartes, et igawus
Teid on jurmanud.“

Ta wõttis püüsi õlalt ja ilma et teise tere-

tust oleks tähele pannud, jatkas püüsi ja mant-
lit ufjehaagile riputades:

„Teie peate enam werd jaama, näete alles
kahwatu wälja, nii kui linnamees. Peate
enam wäljas käima, tuule ja lainte käes. See
on jaare õpetaja kohus.“

Õpetaja Eichstädt tähendas naeratades:

„Herra Bohnsen . . .“

„Jah, nii see on,“ kahmas teine, wõttis
seinalt piibu ja süütas põlema. „Nii see on!
Meie, jaarte õpetajad, kuulume wälja merele
ja maale. Seal asuwad meie kõige paremad
kantslid ja altarid, ja mühjeb meri orelimän-
gu sinna juurde. Pealegi — kas suitsetate?
Muidugi, jeda peate siin wäljas tegema.
Palun!“

Ja ta ulatas talle oma piibu.

„On juba täis. Minu ema teeb jeda, see
on tal weres, sest et isa teenistusest tulles jeda
armastas. Tore naine, ütlen Teile. Kas
Teie wanemad elawad weel?“

„Ei.“

„Waene mees; see on kõige parem, mis
meil on. Naist ja last ei ole Teil ka, tean.
Noh, sellega peab nii mõnigi leppima. Siin
wäljas on muidu raske.“

„Jah, aga Teile ije! —“

„Ah mina. Sellest waitime!“

Kad istusid suitsetades üksteise wastas.

„Kuulete, kuidas mu ema laulab? Ütlen
Teile, rõõmus kui laps! Täna rõõmustab ta,
et mind waatama tulite. Teile jääte ju ometi
siia?“

„Ei tea dieti.“

„Muidugi. Homseni jääte siia, muidu haa-
wate minu ema.“

„Aga mul on ainult . . .“

„Ah, Teie arwate Peeter Dirkseni, kes
Teid siia tõi! Nägin ta paati wäljas, tema
on ainus, kelle paadil juuri puri ja mast ta-
ga on. Tema pärast olge mureta. Wanen
koha märgi wälja, et ta siia ei tarwitse tulla.
Tulge kaaja!“

Ta wõttis kapiist walge rätiku ja läks wõõ-
raga õue. Seal ajetas ta rätiku madalale ki-
wikatusele.

„Nii, nüüd ta teab. Nüüd waatame mu
kooli.“

„Teie arwate kirikut?“

„Minugipärast jeda ka, aga ka minu
kooli.“

„Ha, Teie olete siin siis ka kooliõpetaja?“

„Muidugi! Olen kõik: kiriku- ja kooliõpe-
taja; arst ja kohtunik. See kõik käib jaare õpe-
taja kohuste hulka.“

Kirik oli weel wähem kui Hoogeroogel ja
weel wiletsam ja lihtsam.

„Kui mõtlen, et kord kandidaadina Kielis

juures Nikolai kirjus jutlustasju, pean peae-gu naerma. Ja ometi — siin on ilusam."

"Harmoonium on Teil ka? Kes seda mängib?"

"Jah, see on minu saladus, see tähendab eistotja ainult Teile ees. Täna õhtu näete. Aga nüüd tulge!"

Naeratades ja pead raputades läks õpetaja Eichstädt jutukale ametiwemale kooli järele, mis kiriku ja õpetajamaja wahel seisis. See oli ainuke pisikene toakene. Blatzi oli ainult waewalt kümnele lapsele. Lagi oli madal, õpetaja Eichstädt ei jaanud ennast sirgetski ajada. Aga pilk aknast üle mere kuni Föh-rini oli imeilus.

"Noh, mis Te ütlete selle kohta? Kas ei ole kalliskivi? Kuna meri näib samas arwa-mises olewat; sest juba mitu korda on ta neid pörandaid loputanud."

"Juhtub juba tihti?"

"Meil — jah. Sagedasti on meie maa wee all. Aga sellega harjutakse."

"Aga kuidas on lugu waimulikku eluga?"

"Arwajün juba, et juba küsitate. Urge pange pahaks, kui soomi awaldan, et sellest hiljem räägime; nüüd läheme maija ja waatame, kui kaugel toit on. Minu ema peab jõggiajast tä-pipeast kinni."

Ja siis istusid nad jälle toas.

"Noh, ema, kui kaugel on?" hüüdis ta wälja.

"Kohes walmis."

"Noh, siis pean koha — wabandage, meie tüdruk wiibib Föhrlil wanemate juures külas — pean koha emale appi minema."

"Ilma, et piipu oleks käest pannud, ruttas ta kõõki ja tuli sealt laudlina ja taldrikutega tagasi ning hakkas lauda katma.

"Peate meeles pidama, wana inimese ja-sad wäsimad."

Ema tuli ka koha tuppä.

"Mis te minu pojast küll arwate! Aga niijugune on ta alati olnud. Ja tahab õpe-taja olla! Waewalt uskuda! Aga nüüd is-tuge ja mõtelge, nagu pakuks Teile seda Teile oma ema; siis maitseb Teile toit."

Pärast jõmmist tähendas õpetaja Bohnsen:

"Nüüd puhkame natuke ja nimelt wäljas. Seal teen juwel ifka oma lõunawinaku. Kui tuul tajateji rõhus laulab ja meri wäljas wai-kselt kanneldab — on see ilus hällilaul. Wõtke piip kaasa; wahest ajame weel juttu. Ja pä-raft on emal kohwi walmis. Eks? Grandlikult, eht ja küll heameelega kohwi ei joo."

"Ah mina", waeris wanaproua ja kadus.

"Ja jah, wana õpetajanna! Mis ütlesin ma sulle kirgedest?"

Ja ta waeris, et maja rõffas.

"Teie armastate oma ema küll wäga?"

Õpetaja Eichstädt ütles jeda tajase, peene häälega, ja tuba jäi filmapilguks waikeks.

Siis astus Bohnsen oma wõõra juure, waatas talle sügawasti filma, pani talle käed õladele ja ütles:

"Inimeselaps! Sellest ei ole Teil aimu-gi, kuidas ma teda armastan. Ta on ime-taolit inimene. Palju enam õpetaja, kui mina kõiges oma abiwalmsuses, headuses, tarkuses ja päiksepaislikus lustilikuses. Oh, kui oma lapsega peale mõtlen, isa ja ema peale! Pea-legi on ka Teil oma jaarel üks täismees — wana kooliõpetaja Hanzen. See on mõta mõi jäta minu isa jarnane. Aus mees läbi ja läbi, puurtjugu kuni sõrmeotsani. See hoiab terwe saarteilmaga koos."

"Meie ei ole iksteist weel leidnud. Ar-wan, et oma olemuse põhimõtetes lahtu lä-heme."

"Sest on kahju! Aga juba ma juba ar-wajün."

"Minu mõtted mu kohuste ja sihtide asjus lähemad tema ja terwe koguduse mõtetest lah-ku. Olen Teilki lahtuminew. Ei oska olla nii, kui Teie. Sest — et sõna tarwitada, mi-da ma siin wäljas ei tea kui palju korda juba kuulnud — mina ei ole friislane. Aga ma olen inimene! Ja pealegi Jumala sõjamees, tel omad sihid."

"Ja need on?"

"Seda küsitate minult? On ju olemas ai-nuus siht: Jumala riik, ka siin maa peal."

"Tõsi. Kuid teed on igal mehel isejuugu-jed ja ka Jumala riik näeb igas peas isejuugu-ne wälja!"

"Minul on ainult üks tee ja üks siht."

"Nimelt see, mida Teie käite."

"Muidugi!"

"Ja see on muidugi ka õige. Ja ometi usun ma, et minugi teed ja siht, kuigi nad Teile omadele wastandid on, õiged on. Minu arust on mul, kui jaare õpetajal, teine ülesanne."

"Lahtuminew sellest, mis meile ametisje jaades antud?"

Õpetaja Bohnsen käis raskel jammul toas edasi-tagasi ja puhus piibust juuri suitupilwi lakke. Ta filmad wälkusid karwaste kulmude all, kui ta karedasti wastas:

"Ametisje jeades? Mis see tähendab? Kes mõib just minule, kui jaare õpetajale, mi-dagi ette kirjutada? Konjistorium? Jumal on temast kõrgem. Ka minu ametiwandest. Mannermaal wõiwad need eeskirjad maksta, mis ma sellest küsin. Siin, kus joolane meri meie maiseid elutingimisi iga päew kstendab, makjab teine seadus. Ja selle seaduse, herra ametiwend, peab inimene enesele ise looma,

jägawast südamest wälja tooma, et ta kofkufõlas seisats meiega ja eritise ilmaga siin wäljas."

"Jah, aga —"

"Ei, olge enne paar aastat siin wäljas, siis mõistate, et mul õigus on. Tähtjas ei ole õpetaja oma ametikuuces ja aus, ei kirikuteenija altari ees, — siin on tarwilik olla lihtne mees, kalamees, laewamees, saare talupeeg. Mida neile inimestele siin waja, on tegelik elujuht. Inimene, kes neile elamiswõimalusi loob, luua katsub, kelle süda werd jookseb ja walutab, kui näeb, kuidas straw meri waja ja talu kallal närib. Seda arwan ma oma ülesandeks: hoolt kanda, et meie maa kindel oleks kaitsewallide ja tammide abil, et pind meie jalgade alla jääks. Ja siis alles, kui teame, et meie kodumaa kindel on ja enam ei huku, wõime ka oma iselaadi alles hoida. Ja see iselaad on hea, ütlen Teile. Selles peitub enam loomulikku wagadust, kui eemal, mannermaal teatakse ja aimatakse; ainult et ta teistsugune on."

Ta tõi raamaturiulilt kaardi ja laotas lauale.

"Waadake, see siin oli kord kõwa maa, oli õnnistatud saartepind. Ja nüüd? Ei kesta wiiskümme aastatki, siis mühib ka siin, kus praegu seisame, meri. Tulge kaasa!"

Ja ta kahmas küllalise käewarrest kinni, tõmbas ta uksest wälja ja läks mäest alla.

Kuni saare kaldale läksid nad. Lõhutult, troostitult, kärtsatult langes ta merde. Mitu meetrit lai paljas riba seisis kalda ees.

"Waadake, jelle on wood sel talwel häwitatud."

Tüliagarus waldas teda. Kord pikil jammel edasi rutates, kord seisma jäädes, kõneles ja jutustas ta, mis ta kõik juba oli ära katjunud, et abi tuua, luges talle lõpmatud palwed ette, mis ta juba walitusesele saatnud — kõik aga ilmaaegu.

"Kätjed! Kätjed! Kätjed! Jah, neid on tehtud. Aga mis kaju on meil neist, kus rutt nii tungiw on. Wäljas madalmeres seisawad terawad, tahunud kiwid, kaitsemüüride piirid, mis tehtud. Kus nad on? Kõik purustatud. Ja maa pealegi. Kiwivallid terwe saare ümber peame jaama ja kindla tammi, mis meid rannaga ühendaks. Millal jaawad nad Berliinis kord aru, kui wäärtuslik see terwele riigile on! Oleksid tammid ees, kui palju maad tekiks juure! Aga mina ei lepi! Küll tuleb päew, mil mu töö kroonitud on. Aga abilisi peab mul olema. Teie, jah, Teiegi peate mind aitama. Meie peame saarterahwa wälja kiskuma hirmsast allamandumisest jaatusesele, mis neil weres peitub, sest et nad endid on harju-

nud hukkumisele määratuteks arwama. Siis jeltjib nende meelt liigutawa kodumaa-armastuse juure jälle julgus ja elu jaatamine. Tulen warsti Teile, et jälle koosolekut pidada. Kord peame ju ometi wõidule jõudma!"

Hele waimustus oli ta peale tulnud, nii et wastus õpetaja Eichstädti huultelt põgenes.

Silmapiilgu walitjes nende wabel wafus. Tulew meetõus kohijes wafjusse, ja heledasti hõndasid mere kohal kajatad.

Seal tähendas õpetaja Eichstädt, ja ta sõnad tulid pikkamisi, piisat kõrgilt wälja:

"Meie oleme kahe wastandmaailma efitajad, kui me kumbki ise teed ju tüürime, jään selle juure, kumbki oma sihi poole. Teie tahate esimeses joones jellepoolseid, mina tollepoolsed tarwidusi täita. Mis kaju oleks inimestel jesi —"

"Ah mis", hüüdis Pohnsen terawasti wahela, "see ei kuulu siia. Oleks Jeesus siin seisnud, ta oleks mõetlnud, nagu mina; ta oleks seisnud mõlemate jalgadega saaremullas ja nagu mina hüüdnud labidate järele, et see imetaolikt Jumala maalapite püüma jääts!"

Küllalijest hoolimata jammus ta tujaselt edasi.

Teine järgnes talle taja.

Alles ülewal mäel pööris õpetaja Pohnsen jälle tema poole, pani käed puusa, naeratas heajüdamlikult ja tähendas:

"Urge pange pahaks. Aga kui jutt on minu jaarest, siis lähen igakord palawaks. Aga nüüd tulge. Ei maffa ilusat päewa wastastikuste ümberpöörämijekatjetega rikkuda. Küll aeg näitab, kummal meist õigus on."

Nad läksid jälle majja.

Wanaproua Pohnsen tuli neile lähel wastu.

"Tubli, et tulite. Kohwi on walmis."

Ja nii istusid nad natuke aega hiljem kolmekesi kohwilaual.

"Kas olete minu pojaga juba külitfenud?"

Õpetaja Eichstädt tõstis filmad üles ja waatas wanaproua rõõmjasti naeratamale näole.

"Külitfenud?" ütles ta wenitades.

"Koh, maakindlustamise asjus. Seal läheb ta alati kuumaks. Tunnen teda."

"Ah nii, seal kiskujime küll tublisti kartwu."

"Koh, Jumalale tänu, siis on meil täna rahu."

Kõik kolm naersid ja teema jäi puutumatuks.

Pärast kohwijoomist pakkus Pohnsen küllalisele oma raamatukogu.

"Siin on palju head hulgas, ka uut kirjanduft. Mina armastan seda, sest see hoiab mind mannermaaga ühenduses."

„Seda ma usun.“

„Siin, paremal pool, on meie rahva kirjandus — Friisi ajalugu, muinasjutud jne. Seda maksaks Teil ford waadata. Emal on oma raamat juba käes ja mina waatan oma kindlustuste eelarweid.“

Mugaw waikus walitsejz taas. Nii wait olid kōik, et weetõusu kohin saarekalbalt selgesti kõrwu kostis.

Natuse aja pärast laskis õpetaja Eichstädt raamatu sülle wajuda ja waatas teistele, kes hoolega lugesid, külge-kõlge kõrwal.

Ta tõusis üles ja läks takakesi wälja. Ta pidi üksti olemä, nii oli wiimane jutujamine ja nüüdne waikus ta rinna üles tuhniinud.

Ta läks alla mere ääre, istus seal huniku kaldale aetud randwaranduse peale ja laskis kōik weel ford oma waimu eest möõda lehwida. Ta kadestas Pohnseni ta wiisi pärast ja soowis jellest nii mõndagi omale. Aga õigus, ei, õigus tal ei olnud. Ei iialgi. Õigus oli ainult temal, Eichstädtil. Ja seda õigust tahtis ta kaitsta, üks kōik, kes jelle kallale kippus. Kōik muu, saarekaitse, kindlustus jne., oli kahtlemata ilus ja hea. Aga kõrgem, kui see kōik oli ometi tema siht. Jumala riik maa peal, kogudus, kelle meel ifka enam ja enam maijeste lahus ja kes oma elu ainult ettevalmistuseks pidi pidama taewale. Kindlustada polnud tarwis jeda kodumaad, waid kindlustada oli tarwis taewast. Jah, kas ei olnud saare kindlustamise mure just takistuseks ta kawale? Siis tuli siia sadu töölisti, wõõraid töölisti Poolamaalt ja Itaaliast. Ja misjuga paha mõju wõisid need awaldada jelle maa elanikkude peale! Kuipalju wõõraid wõis siia jääda ja oma tõu nendega ühendada! Kuipalju rahutust, uut pidi jõudma siia saartele, ja siis kadus siit kōik ükfindus, iseloomude ühtlus, mis wõimaluse andis siin Jumala riiki asutada. Ja õpetaja Pohnsen ifegi pidi kui friislane ainult soowima, et siit eemale jääks, mis wõõras, niikaua kui ta tõsiselt soowis, et Friisi tõug siin puhtalt alles jääks!

Sellest tahtis ta temaga rääkida, tahtis teda sundida, asja peale jelt seisukohast waatama.

Kui ta kirikmäele tagasi tuli, leidis ta õpetaja Pohnseni ühes emaga lehtlast; õpetaja kõrwal istus üks noor Friisi neiü, walget werd ja kena.

„Noh, tulite jälle tagasi?“ naeris Pohnsen

talle wastu. „Legite eeluurimisi Hoogervooge kindlustamijeks? Wõi —?“

„Ema ütles talle wähele:

„Ära'nd jälle jellest alga! Wjad kōik külalised majast wälja. Olleme praegu rōõmsjad, et õpetaja Eichstädt meid ometi ford waatama tuli, ja kōhe peame ka kartma, et ja tema igawesti siit jälle ära peletad!“

„Do, sellega on aega. Tõsi, mina mõtlefin jelle probleemi üle järele, aga teijest seisukohast. Andke mulle aega, kuni ise kõigepealt täiele selgusele jõuan.“

„Nii on õige, õpetaja Eichstädt. Ja nüüd istuge Inge Gudeseini kõrwale, kes meid täna tuunikeseks waatama tuli. Tema ongi see saladus, millest Teile täna jutustasin, kui minult kirjikus küsijste, kes harmooniumi mängib.“

Õpetaja Eichstädt andis neiule, kes rahulikult tema ees seijis, teretades kätt ja laskis oma filmad rōõmsja imestusega filmapilgu tema juurel, tugewal kujul puhata, kuni istet wõttis.

„Saladus?“ küsis ta pikkamisi, ilma et pilku neiult oleks kõrwale pöõrnud.

„Jah. Peate ainult teadma, et mina ise muusikaalne ei ole ja peale juumile midagi muud mänguriista ei mängi. Ja seegi olla wilets. Nüüd aga kinkis keegi rikas Fõhri suwitaja meile ühel päewal harmooniumi, jelt et mõned tublid saaremehed — Inge wend oli nende hulgas — tema ja ta paadi raskest merehädast päästsid.“

„Ta wiibis nimelt siin meie saare ees, tuule ja laine käes hädas“, täiendas ema.

„Nüüd oli rōõm loomulikult juur, kuni meile äkki meele tuli, et meil kedagi ei olnud, kes oleks mängida osanud. Ja teate, mis ma siis teigin? Laenasin enesele oma wanalt sõbralt, kaitsewalli tagant Fahretoosti õpetajalt, klameri õperaamatu. Tema lapsed olid nimelt muusikatunda wõtnud. Ja niipea, kui ma kohwi ja õhtusöögi wahel oma kangeid sõrmi klahwidel olin harjutanud, algasin siis Inge Gudeseini ja tema wenna seltsis peale. Eks, Inge, see oli hull aeg!“

Neiü silmitses teda oma sinijilmadega ja naeris.

„Noh, ja siis?“

„Ja siis? Neist on kunstnikud saanud, ütlen Teile. Mis peab Westeroog ilma nendeta tegema?“

„Aga herra õpetaja!“ (Särgneb.)

Sündmõistatus nr. 12.

Kui rasked peavad olema vihid (kaalu-
pommid), et nelja vihiga mõits kaaluda täis-
naelad 1 naelast kuni 1 puudani?

Lahendused tulevad jaata 15. oktoobrini
1922. a. „Romaani“ talitusele — Tallinn,
Niguliste tän. 13 — alloleval blanketil.

Õigete lahenduste saatjate nimed avalda-
tatie „Romaanis“ nr. 15 ja loositakse nende
vahel wälja H. Leo ke 'je kirja s t u s ä r i

poolt Wiljandis selleks otstarbeks annea-
tatud 5 komplekti raamatuid; nendest jjaalda-
wad 3 komplekti igailks:

H. Kramer: XIX. aastajada.

H. Kann: Feodalism.

J. Tõnisson: Kodaniku kirjiraamat

ja 2 komplekti:

fogu põllumajanduslikst kirjandust — 13
raamatut.

Sündmõistatuse nr. 9 seletus.

T ä n a w r a u d t e e f o n d u k t o r .

Õigeid seletusi saatjid:

Tallinnast: Georg Uju.

Narwa-Jõejuust: M. Jlda.

Kiltjilt: H. Kirik.

Loobilt: August Allik.

Tartuist: A. Kitzberg.

Nende wahel toimepandud loojimisel mõit-
jid ja jaid igailks ühe aastakäigu „Romaani“
1922. a.:

Georg Uju — Tallinn, Drewingi t. 7, f. 1.

M. Jlda — Narwa-Jõejuu, Karja tän. 18.

A. Kitzberg — Tartu, Karlowa tän. 3, f. 3.

Toimetusele saadetud kirjandus:

„Kaudteelane nr. 2, august 1922.

„Gesti Mets“ nr. 8, august 1922, 2 aasta-
käit. Metja- ja jahiasjanduse kuufiri. 16 lk.,
hind 25 mk.

„Ühistegeelane“ nr. 13, august 1922. Hind
5 marka.

„Walwe“ nr. 29 — Gesti Walwe-Siidu
häälekandja. 16 lk., hind 10 marka.

„Kodu“ nr. 14, juuli 1922, 3. aastakäit.
Hind 25 marka.

„Kalaasjandus“ nr. 21, juuli 1922, 3. aas-
takäit. Gesti kalameeste häälekandja. Hind
20 marka.

Järgmises Romaani numbris hakkab ilmuma **uus romaan**: Norra kirjaniku
Oevre Richter Frich'i

LUTSIFERI SILM.

See romaan on oma põnevuses veelgi parem, kui meie lugejatele hästi meeldinud
norralase Sven Elvestad'i „**Must täht**“.

Tegevuskohaks on London, Pariis ja Norramaa.

„Romaani“ toimetus.

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Niguliste tän. 16.

Sündmõistatuse nr. 12 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Heine. Lagus

Tallinn,

Niguliste tän. 16. — Rõnetraat 12-53

Telegrammi aadress: „Lagus“

Ladus alati jaadaval:

Nafta, Wene „Baku“ ja Ameerika	Wankrimääre
Masjuut	Wärnits
Petrooleum	Linaseemneõli
Bensliin	Puutõrw
Masina-	Terpentiin
Esilindri-	Karbolineum
Mootor-	Katufetõrw
Automobiil-	Katufepapp
Wafeliin-	Seebikiwi
Spindli-	Eisleriliim
	Maalriliim

õli

Import

Transit

Eksport

„Romaan“ on Eesti põnewam ja tuumakam ajakiri.

„Romaan“ on waba keelelistest weidrustest ja ülmodernismist.

„Romaan“ annab aga siiski sõnadiguse kõigile kirjanduslikkudele wõoludele.

„Romaan“ on rahwalik ja sellepärast loeb teda ka kogu rahwas.

„Romaan“ maksab aastas 500 marka, üksiknumber 30 marka;

„Romaani“ võib tellida ka teatud arwu numbrite peale, aluseks wõttes üksik-
numbrite müügi hinda.

„Romaani“ talitus, Tallinn, Niguliste tän. 16
Rõnetraat 12-53

Igaüks,

kes metsa armastab, tellib ja loeb meie ainukest metsa- ja jahiasjanduse kuukirja

„Eesti Mets“

Mets on meie kallim vara, õppigem teda igapäevast tundma ja armastama! Selleks tahab kaasa aidata „Eesti Mets“, tuues igas numbris kõik metsasse puutuvad seadused, määrused ja ringkirjad, millele üleüldine tähtsus on.

Rutake tellimisega, veel on kõik ilmunud numbrid saada.

Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiaastused ja metsaülemad.

Kuulutustel

„Eesti Metsas“

on suure mõju, sest tema tellijate ja lugejate ringkond on ostuvõimeline ja laialine.

Lahkel käel vastu wõetud külaline.

Elu on muutunud ja just nimelt selle tõttu, et inimesed teiseks on läinud; ei ole enam neid sõbralikke, heatahtlikke isikuid, kes kaunistasid meie elu ja kitsast kodu oma tulekuga, pole enam niisuguseid külalisi, keda võiks vastu võtta lahkel käel. Üleelatud aja raskused on enesega kaasa viinud meie ja ka tuttawate rõõmsa meele, hea tuju ja teise eest hoolitsuse tunde.

Ja ometi tunneb inimene wahetewahel tarwidust niisuguse külalise, säärase sõbra järgi, keda ta võiks vastu võtta lahkel käel, teades, et see külaline omapoolt talle pakub mis suudab, et ta teda oma westetega paneb unustama kõike seda, mis nii igapäewaselt hall ümbruses.

Sellest tarwidusest on aru saadud; Tallinnas on olemas kümnetele tuhandetele ühine hea sõber, kes alati abiks, kus seda waja. See sõber on ajakiri

„ROMAAN“

sest ta on warustatud kõigi nende heade omadustega, mis nõutakse ühelt otsekoheselt sõbralt. Ajakiri „ROMAAN“ on sel põhjusel ka alati olnud külaliseks, keda vastu wõetakse lahkel käel. Tema rahwalik sisu, rahwuswaheline walik ja ladus keel on teinud temast Eesti loetawama ajakirja.

Talw läheneb, mõtelge aegsasti tellimise peale. Tehke seda weel täna. Üksiknumbri hind on 30 marka. Tellida wõib ka teatud arwu numbrite peale, aluseks wõttes üksiknumbri hinda.

Aadress: Tallinn, Niguliste tän. 16.

Kirjastus „Arenng“